

Ilarie Gh. Opreș

150 de ani de la revoluția din 1848-1849

SÂNGEORGIU DE MUREȘ

Cartea este ilustrată cu picturile
realizate de Gheorghe Opriș
Fotografii și fotoreproduceri: Lazăr Stan
Coperta: Vasile Moldovan

Copyright © Ilarie Gh. Opriș 1999
Consilier editorial: Ioan Ranca
Culegere computerizată: Vasile Moldovan
Delia A. Frățilă
Tehnoredactor: Vasile Moldovan
Format 16/61 x 86. Coli tipo: 7
Tiparul executat la Tipografia "Mureș"
I.S.B.N. 973-9087-64-7

ILARIE GH. OPRIȘ

**SÂNGEORGIU
DE
MUREȘ**

150 de ani de la revoluția din 1848-1849

EDITURA PAX-HISTORICA
1999

*Mulțumesc pentru
colaborare și pentru sprijinul
acordat Parohiei Ortodoxe
Sângeorgiu de Mureș și preotului
parohiei, domnului Petru Miron*

ARGUMENT

Personalitatea remarcabilă, activitatea sa în revoluția de la 1848-1849 și martiriul pus la cale pe drumul Sângeorgiului la poarta nord-estică a municipiului Târgu-Mureș a prefectului Legiunii a XII-a Marusiane, pe bună dreptate denumit precursor al unității naționale, profesorul Constantin Romanu-Vîvu, au preocupat cu predilecție istorici cu bun și meritat renume și cu mare suprafață de cuprindere a fenomenului nostru național.

Faptele și sfârșitul lui tragic din 1849, în plină tinerețe la numai 28 de ani, au preocupat și pe istoriografi încă de la apariția monumentalei lucrări "Istoria Românilor din Dacia Superioară", datorată lui Alexandru Papiu-Ilarian, din 1852 apărută la Viena.

Această însuflețită activitate istorico-publicistică privind pe revoluționarul-martir Romanu-Vîvu a fost reluată după o întrerupere nejustificată imediat după instaurarea regimului de excepțională efervescență națională ce a urmat marelui act al Unirii din 1918, de biografia prefectului martir Constantin Romanu-Vîvu legându-și numele eminentul profesor universitar Silviu Dragomir, apoi publicistul și istoricul de obârșie mureșeană, profesorul Vasile Netea și de profesorul târgumureșean Traian Popa, autorul monografiei municipiului Târgu-Mureș, nu tocmai întâmplător recomandată tiparului, cu atâta căldură, de același eminent istoric Silviu Dragomir.

După cel de-al doilea război mondial au trecut două-trei decenii, timp în care datorită modului cu care s-a operat

masiv în istoria noastră națională, unii fii ai națiunii ca Avram Iancu, Alexandru Papiu-Ilarian și Constantin Romanu-Vivu socotiți pe bună dreptate precursori ai unității naționale, au fost negați sau marginalizați.

Abia după anii 60 istoriografia română postbelică ajunge la situația de a-și putea relua încetul cu încetul pulsul normal și a-și valorifica pas cu pas trecutul de luptă al țării și în funcție de rolul jucat, fiii vrednici ai națiunii române.

Avram Iancu și prefectii lui sunt întru totul înfățișați generațiilor noi abia în anii aceștia și, în acest context, Constantin Romanu-Vivu este rechemat din arhive și biblioteci să ia loc în conștiința și preocupările statornice. Își fac acum din nou apariția studii și volume de documente despre Revoluția de la 1848-1849, eveniment care a constituit pe drept cuvânt cheia de boltă a României noastre moderne.

Dar au continuat să rămână deficitare informațional, în privința lui Constantin Romanu-Vivu, aspecte concrete privind activitatea lui în calitate de comisar de propagandă în revoluția din Muntenia sau cea de prefect al Legiunii XII Marusiana (de pe Câmpie și Mureșul Superior) cât și asupra concepțiilor lui, azi deosebit de actuale privind necesitatea apărării ființei naționale a poporului român, atât de greu încercată de-a lungul veacurilor.

Dar, pe lângă cele multe ce s-au spus despre Romanu-Vivu ne revine datoria de a informa despre rezultatele continuării investigațiilor pe linia reconstituirii arhivei Legiunii a XII-a Marusiana, aceasta constituind totodată și cheia dezlegării problemelor legate de tendința instaurării în cel mai avansat

grad a administrației românești încă de la 1848 într-o zonă etnică preponderent românească cum era Câmpia Transilvaniei și cursul superior al Mureșului, legiune cuprinzând 104 sate ce-i erau încredințate de Comitetul Național român cu sediul la Sibiu, prefecturii lui Constantin Romanu-Vîvu.

Rezolvarea tuturor problemelor rămase în suspensie din biografia și mandatul național încredințat lui Constantin Romanu-Vîvu nu pot fi făcute decât într-o amplă, dorită și necesară monografie dar care cere forțe mult amplificate spre a corespunde cerințelor unui personaj atât de complex ce și-a consumat viața, peste voia lui, la numai 28 de ani.

În demersul spre fundamentarea bazelor documentare ale unei biografii militante, recompunerea din fragmente a arhivei de cancelarie a prefecturii încredințate lui Romanu-Vîvu constituie cheia problemei.

Arhiva legiunii lui Constantin Romanu-Vîvu, confiscată la Gudea la 24 ianuarie 1849 de cei care l-au arestat a fost cercetată pe îndelete spre a găsi capete de acuzare profesorului prefect, cu concepții democratice de guvernare, fără însă a rezulta sub aspect legal nimic compromițător pentru anchetatori. Dovadă soluția de linșaj, extremistă din nefericire, la care s-a recurs.

Investigații de arhivă în fondurile Scaunului Mureș și a municipiului Târgu-Mureș ne-au relevat existența unor acte procesuale intentate tribunilor fruntași din trupa de lăncieri ai lui Constantin Romanu-Vîvu din care se dovedește profundul lui democratism manifestat în actul de conducere a prefecturii încredințate lui și nu în ultimă instanță spiritul lui de echitate,

de dreptate socială și de respectare a drepturilor cuvenite naționalităților; ce s-au bucurat adesea de dreptatea lui.

Pericolul iminent care l-a dus la sfârșitul tragic dinainte pregătit, n-a fost, cum reiese din ampla arhivă ce ni s-a păstrat, vreo nedreptate sau injustiție săvârșită în prefectura condusă de el, ci largul concept, valabil până azi, de ridicare la luptă a poporului împotriva opresorului care dorea, cum s-a dovedit, reprimarea până la anihilare a ființei naționale a poporului român din care profesorul Constantin Romanu-Vivu s-a ridicat până la unanima apreciere de precursor al unității naționale.

De aceea oameni cu o înaltă ținută morală și cetățenească, de două ori în secolul ce-l încheiem au venit să-i veșnicească nemurirea. Odată, anterior celui de-al doilea război și a doua oară după acesta și după o lungă perioadă de restriște, de prigoană chiar, a simbolurilor noastre naționale.

S-au alăturat lui Ilarie Gh. Opreș, fost primar al Sângeorgiului de Mureș, înfloritoare așezare de la poarta nord-estică a municipiului târgumureșean - o serie de intelectuali cu un acut spirit al recunoștinței, sângeorzeni cei mai mulți, alături de târgumureșeni din diferite generații și structuri, spre a-l aduce vremelnice, pe profesorul Constantin Romanu-Vivu printre ei, printre noi, printre toți cei cărora le-a apropiat prin jertfa sa, cu un ceas doar, dar hotărât și ferm ziua mării eliberări de coșmarul unei iobăgii materiale și spirituale, grăbind concomitent și marele act al Unirii de la 1 Decembrie 1918.

Dr. Ioan Ranca

PREFAȚĂ

Anul 1848 a fost martorul unor evenimente de însemnătate istorică ce au cuprins în vârtejul lor popoare și țări, din Franța până în țările române, din Sicilia până în insulele britanice. Intensitatea mișcărilor sociale, în multe locuri dublată de mișcările naționale, a fost diferită în raport de gravitatea contradicțiilor sociale și naționale, de raportul dintre dezvoltarea forțelor de producție și situația relațiilor sociale, de tăria forțelor revoluționare și baza socială a mișcărilor, de scopurile urmărite de revoluție.

Revoluția din 1848 din țările române își are rădăcinile împlântate adânc în societatea românească și ea este expresia unui amplu efort de soluționare pe cale revoluționară a crizei societății feudale, întreprins de forțele progresiste.

În ajunul lui 1848, idealul statului politic unitar român, organizat pe baze democratice, a fost lansat ca program unitar-revoluționar de către Nicolae Bălcescu. “Ținta noastră -spunea el la 1 ianuarie 1847- socotesc că nu poate fi alta decât unitatea națională a românilor. Românismul, dar, e steagul nostru, subt el trebuie să chemăm pe toți românii.”

Perspectivile dezvoltării românismului, ca rezultat al maturizării conștiinței naționale de ambele părți ale Carpaților au fost întrevăzute cu îngrijorare de către nobilimea maghiară, deținătoarea puterii politice în Transilvania. Or, pentru evitarea românizării firești a structurii politice transilvane, nobilimea a recurs la soluția maghiarizării forțate. Tonul l-a dat, din 1833, Wesselényi Miklós, cel mai ardent reprezentant al maghiarimii Transilvaniei.

“Consider - scria Wesselényi - nu numai corect, dar și foarte necesar ca poporul de jos să nu se bucure de drepturi

naționale și de reprezentare, decât dacă va deveni cu adevărat maghiar, dacă se va contopi cu națiunea, de ale cărei drepturi vrea să beneficieze, dacă prin limbă și obiceiuri se va identifica cu ea. Astfel, cei care acum nu vorbesc ungurește sau nu sunt unguri, pe măsură ce s-ar maghiariza, cu încetul ar primi și drepturi naționale.” Deci, prețul eliberării urma să fie maghiarizarea.

În lumina acestei concepții, înțelegem limpede motivul pentru care nobilimea maghiară din Transilvania puneă atâta preț pe unirea Transilvaniei cu Ungaria, pe înăbușirea mișcării naționale a românilor. Această nobilime nu recunoaște nici existența nici drepturile vreunei alte națiuni în afara celei maghiare, considerată de ei una și indivizibilă, cu o singură limbă, în hotarele istorice ale micului stat al lui Ștefan cel Sfânt. Se înțeleg astfel cauzele care au dus la accentuarea contradicțiilor naționale care aveau să se exprime atât de puternic în preajma și în timpul Revoluției de la 1848 pe cuprinsul Transilvaniei.

Revoluția de la 1848, eveniment cu adevărat istoric, a stârnit, stârnește și va stârni mereu interesul specialiștilor și al iubitorilor de istorie. Rodul acestui interes au fost numeroase cărți, studii și articole publicate, cu noi și tot mai valoroase mărturii, întregindu-l cu aspecte din cele mai diverse și dându-i noi sensuri. Însemnătatea cercetării parțiale și locale își validează importanța și prin sporul de informație pe care-l pune în circulație, iar dacă informația nouă, de valoare, este însoțită și de puncte de vedere și concluzii noi, originale și valoroase, va avea caracter de cercetare fundamentală.

În această concepție și în această viziune își găsește locul ce i se cuvine și lucrarea realizată de domnul Ilarie Gh. Opreș. Se alătură cu cinste lucrarea Sângeorgiu de Mureș - 150 de ani de la revoluția din 1848-1849 altora,

publicate în ultimul timp, mai ales, cu privire la contribuția altor zone și a unor revoluționari la istorica revoluție română a anilor 1848-1849. Domnul Ilarie Gh. Opriș, pentru o mai bună cunoaștere a trecutului comunei, a întreprins o muncă lăudabilă cercetând fondurile aflate la Arhivele Statului Târgu-Mureș referitoare la cei care au luptat și s-au jertfit pe raza localității Sângeorgiu de Mureș.

Sunt prezentate personalitățile legate de revoluția română a anilor 1848-1849 care s-au născut sau sunt înmormântate în comună: Constantin Romanu-Vivu, prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus; protopopul Ștefan Moldovan, viceprefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus; Nicolae Mureșan, viceprefect; Simion Farago, tribun; cancelistul Nicolae Moldovan, tribun; protopopul Elie Farago, colaborator al lui Avram Iancu, 16 anonimi, împușcați ori spânzurați pe raza localității. De asemenea sunt prezentate documente referitoare la personalitățile menționate ori evenimentele petrecute pe raza localității. Demnă de menționat este prezentarea unei vaste bibliografii referitoare la Constantin Romanu-Vivu, a monumentelor ridicate, de-a lungul timpului, revoluționarilor români legați de Sângeorgiu, precum și a eroilor căzuți în cele două războaie mondiale. Un capitol aparte se referă la tofălenii din acel sat românesc, care în urma unui lung proces urbarial, a fost desființat, urmând calea pribegiei și sărăciei.

Pentru valoarea informațiilor, prezentate cu obiectivitate, pentru zona la care se referă, lucrarea domnului Ilarie Gh. Opriș este vrednică de a vedea lumina tiparului, pentru a fi la îndemâna tuturor celor interesați să cunoască aceste evenimente, desfășurate în vatra localității Sângeorgiu de Mureș, comună importantă a județului Mureș.

Traian Bosoancă

Sibiu, 6/18 Octombrie 1848

Mag. Treb. Laurian către Români din regiunea Reghinului Săseș

Comitetul de Pacificațiune al națiunii române.

Domnul Constantin Romanu s'a ordinaat Prefect al gărzii naționale peste ținutul Mureșului de sus, cu centrul în Sas-Reghin. Deci toți Români și toate satele de prin prejur sunt poftite a asculta de Dumnezeu și a-i sta într'ajutor întru toate cele ce se țin de formarea și organizarea gardiei naționale.

Sibiu, 6/18 Octobre 848.

În numele Comitetului
A. Treb. Laurian

Constantin Romanu-Vivu
Prefectul Legiunii XII, în anii 1848-49.

Prefectul Legiunii a XII-a
Constantin Romanu-Vivu

Desen de Barbu Iscovescu

CONSTANTIN ROMANU-VIVU

*“... mântuirea românilor atârnă de
la unirea și bunăstarea Principatelor”
Constantin Romanu-Vivu*

Un loc de frunte printre conducătorii revoluției române din Transilvania de la 1848-1849, îl ocupă eroul și martirul Constantin Romanu-Vivu. Alături de revoluționarii ardeleni Avram Iancu, Al. Bătrâneau, N. Vlăduțiu, Buteanu, Axente Sever și alții, a militat hotărât pentru cauza eliberării sociale și naționale a poporului român.

Constantin Roman s-a născut în satul Pintic județul Bistrița Năsăud, la data de 13 mai 1821. Mama lui se numea Paraschiva Moldovan, iar tatăl lui purta numele de Roman. Se pare că ea aparținea unei familii ai cărei înaintași au fost preoți. Cei doi unchi după mamă ai lui Constantin Roman au fost frații Grigore Moldovan (profesor de limba germană la gimnaziul din Blaj) și Ștefan Moldovan (preot la Pintic, iar apoi, protopop).

Rămas orfan de ambii părinți, Constantin Roman va fi ocrotit, în primul rând de unchiul său Ștefan Moldovan - preot în satul lui natal - care va fi pentru el un adevărat al doilea tată, iar în anii studiilor de la Blaj, de către cel de al doilea unchi al său, profesorul Grigore Moldovan.

În toamna anului 1842, Constantin Roman pleacă la Blaj, unde se înscrie la cursurile Seminarului Teologic.

Receptiv la tot ce îi putea oferi spre cunoaștere Blajul cultural și religios, el nu va putea rămâne pasiv la conflictul dintre Simion Bărnuțiu și aderenții săi (S. Crainic, D. Boier, Gr. Moldovan etc.) de o parte și Lemeny, B. Rațiu etc. de altă parte, care în anii următori va lua o și mai mare amploare.

Pentru Constantin Roman sentința de condamnare a partidei

lui Bărnuțiu - care înfruntase ani de-a rândul politica de deznaționalizare a românilor - căzu ca o grea lovitură. Unchiul său din Blaj, profesorul Grigore Moldovan, îndepărtat de la catedra sa, este nevoit să plece la Brașov. Ștefan Moldovan suportă și el răzburarea episcopului de la Blaj.

După ce a părăsit de bunăvoie Blajul, în primăvara anului 1845, pe când se afla în anul III de studii, Constantin Roman se reîntoarce în satul natal unde se sfătuiește cu unchiul său, preotul Ștefan Moldovan, în legătură cu intențiile pe care le avea, de a părăsi Transilvania și a se stabili la București.

Trecând Carpații, se stabilește în capitala Țării Românești unde, din toamna anului 1847, va activa ca profesor la pensionul Schewitz. De aici, el a urmărit cu multă atenție evoluția anului revoluționar în Europa, dar la fel ca ceilalți români transilvăneni va fi mult preocupat de mișcarea revoluționară din Moldova și Țara Românească, precum și de știrea despre începutul luptei revoluționare din Transilvania.

În tumultul acestor evenimente, un rol important în cristalizarea concepției revoluționare a lui Constantin Roman l-a avut cunoașterea și împrietenirea lui cu fruntașii revoluționari din Țara Românească. Contactul cu Nicolae Bălcescu va fi tot mai frecvent după întoarcerea celui din urmă de la Paris la începutul lunii aprilie 1848. Impresionat de firea hotărâtă, clarvăzătoare, de cuvintele aprinse ale lui Nicolae Bălcescu, Constantin Roman se va atașa cu toate forțele sale cauzei revoluției, devenind încă din primăvara anului 1848 un înfocat purtător al ideii de unire a țărilor române într-un singur stat național.

Spre sfârșitul lunii aprilie 1848, evenimentele revoluției se precipită. Când flăcările revoluției cuprinseseră și pământul Transilvaniei, iar știrea despre convocarea Adunării Naționale se răspândește cu repeziciune de o parte și de alta a Carpaților, sosiră și ardelenii din Principate, cu instrucțiuni precise de la Bălcescu - împiedicat să participe după cum ar fi dorit - de a lupta pentru drepturile românilor,

dar “să caute a aduce pe unguri să înțeleagă că în unirea lor cu românii este salvarea amândurora naționalităților”. Printre cei care l-au urmat îndeaproape se numără și profesorul Constantin Roman.

Câteva zile mai târziu, la 8 mai 1848, când Roman sosi la Sibiu, aici se ținea o adunare la Consistoriul neunit ale cărei discuții au impus în prim plan cele trei puncte ale proiectului programului adunării naționale, convocate pentru 3/15 - 15/17 mai 1848 la Blaj. Deși n-a asistat la prima parte a discuțiilor, el nu a rămas pasiv la dezbateri. Dimpotrivă, așa cum va relata Al.Papiu-Ilarian, referindu-se pe larg la acest episod, “abia s-a pus pe scaun și începu îndată a cuvânta cu mare însuflețire provocându-i pe români să șteargă diferența aceasta și să fie toți una. Acest român era fericitul prefect Constantin Romanul, care atunci se întorsese din România”. Cuvântarea lui Roman n-a fost însă aprobată și de Bărnuțiu, deoarece acesta “... credea - cum va afirma Barițiu mai târziu - că vremea acestor fel de chestiuni nu a sosit”.

Din cele de mai sus, rezultă că Roman, deși sprijinea gruparea lui Bărnuțiu în eforturile ei de pregătire a adunării de la Blaj, se deosebea întrucâtva de acesta - mai ales în unele chestiuni ce frământau intelectualitatea din acest timp. În cuvântarea sa el ceruse să se șteargă diferența aceasta religioasă la români tocmai pentru faptul că guvernul insista până în ultimul moment să se țină două adunări separate, una a greco-catolicilor și alta a ortodocșilor.

În zilele următoare, Constantin Roman împreună cu alți tineri intelectuali revoluționari stabilesc un plan al revoluției.

După adunarea de pe Câmpia Libertății, unde Constantin Roman a fost ales membru al Comitetului Permanent de la Sibiu, alături de unchiul său din Pintic, preotul Grigore Moldovan, începe o nouă perioadă din viața și activitatea viitorului tribun și prefect al revoluției.

Știrea izbucnirii revoluției în Țara Românească stârnește în rândul revoluționarilor transilvăneni o însuflețire de nedescris. Entuziasmat de această veste îmbucurătoare pentru el și prietenii săi,

Constantin Roman trimite, la 26 iulie 1848, din Sibiu o scrisoare lui A.G.Golescu foarte bogată în idei, din care putem desprinde atitudinea și poziția sa în legătură cu mișcarea revoluționară din cele trei țări române. Definind un ideal, pentru care luptau deopotrivă muntenii, moldovenii și ardelenii, Constantin Roman sublinia că "... toată mântuirea românilor atârnă de la unirea și bunăstarea Principatelor".

"Pentru un asemenea tânăr entuziast - scria Silviu Dragomir - era deci firesc să treacă din nou munții la cea dintâi chemare a prietenilor săi din București". Prin urmare, la începutul lunii iulie 1848, Constantin Roman veni la București "pentru a se pune la dispoziția Guvernului Provizoriu". Constantin Roman s-a dăruit cu trup și suflet cauzei revoluției muntene, unde a rămas neclintit la datorie până la înăbușirea în sânge a rezistenței revoluționare. Numai după aceste evenimente, când el însuși se găsea într-o situație dificilă, va pleca peste munți spre sfârșitul lunii septembrie 1848.

Astfel, pe la mijlocul lunii octombrie 1848, Constantin Roman ajunge la Blaj unde în urma celei de a treia adunări a poporului, care a hotărât printre altele ridicarea armată a poporului român ardelean, întreruperea legăturilor cu revoluția din Ungaria și punerea mișcării naționale române sub protecția împăratului, va prelua conducerea prefecturii sale de pe Mureș. El a primit organizarea regiunii în care s-a născut. După ce, la 18 octombrie 1848, a fost numit Prefect al Gărzii Naționale peste ținutul Mureșului de Sus, cu centrul în Sas-Reghin își latinizează numele, zicându-și Constantin Romanu-Vivu.

După numire, Constantin Romanu-Vivu nu s-a îndreptat spre regiunea Reghinului, ocupată temporar de regimentul II de grăniceri comandat de Urban, ci a cautat să-și organizeze o legiune de aproximativ 1500 de oameni, cu care să acționeze într-un teritoriu amenințat în ultimele zile ale lunii octombrie 1848, la confluența Târnavei cu Mureșul. La Ațintiș și Cecălaca, în ziua de 31 octombrie, Constantin Romanu-Vivu cu legiunea sa a atacat

trupele contelui Lazar, neînfrânt până atunci, reușind să zdrobească forțele dușmane. Trei zile mai târziu, tot ce a mai rămas din această coloană inamică se retrage în grabă și panică spre Iernut și Târgu-Mureș. Această primă biruință a forțelor lui Constantin Romanu-Vivu va fi urmată de o nouă victorie, pe care el o va obține la 5 noiembrie la Iernut și Cuci.

Întors la Blaj pentru câteva zile spre a-și reface sănătatea, el își revine repede și se îndreaptă spre tabăra legiunii sale stabilită la Mihalț și Ațintiș. De aici, va porni în a doua jumătate a lunii noiembrie 1848 spre prefectura sa cu centrul la Reghin. La 22 noiembrie sosește la Teaca, unde, după câteva zile de ședere, se îndreaptă spre Pintic, satul său natal, pentru a se întâlni cu unchiul său Ștefan Moldovan. Cu ajutorul acestuia, Constantin Romanu-Vivu va începe să ia primele măsuri de organizare a prefecturii sale conform indicațiilor comitetului de la Sibiu. Comitetul național de la Sibiu îl numește viceprefect pe preotul Ștefan Moldovan, fiind investit cu depline puteri politice, juridice și militare.

Înlăturarea vechii administrații, Constantin Romanu-Vivu o înfăptuiește pe cale revoluționară. Cele 104 sate, câte număra prefectura sa, au fost împărțite în nouă tribunate, unui tribunalat revenindu-i în medie 10 - 12 localități.

Un loc important în activitatea sa de prefect îl ocupa pregătirea lagărului militar de la Teaca unde contingentele de voluntari ale legiunii sale vor atinge cifra de aproximativ 3000 de oameni. La început, exercițiile militare zilnice au fost făcute sub comanda tribunilor și căpitanilor, iar mai târziu sub supravegherea locotenentului Axentie Bozga din cetatea de la Târgu Mureș, căruia i se încredințase și comanda lagărului.

La începutul lunii decembrie 1848, Constantin Romanu-Vivu stabilește cartierul la Reghin. De aici, el preia personal comanda legiunii, pentru a dezarma o serie de comune de pe Mureș. Pacificând mai întâi Gurghiul și satele dintre Reghin și Deda, apoi o serie de comune rebele din apropierea Târgu-Mureșului, ajunge în seara zile

de 24 decembrie 1848 cu legiunea sa în fața porților cetății din Târgu-Mureș care se deschid și astfel legionarii mureșeni intră ca biruitori. Întreaga prefectură a fost pacificată, în cuprinsul ei acționând numai forțele Legiunii a XII-a, de sub comanda lui Constantin Romanu-Vivu și Regimentul II grăniceri, comandat de colonelul Carol Urban.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor îl determină pe Constatin Romanu-Vivu ca la 1 ianuarie 1849 să ordone retragerea legiunii sale din cetatea de la Târgu-Mureș spre Reghin.

Informat despre ocuparea orașului de către trupele lui Bem la 13 ianuarie 1849, Constantin Romanu-Vivu se retrage în munți, la extremitatea de răsărit a prefecturii sale, la Toplița. La 20 ianuarie 1849, în timp ce poposea în comuna Stânceni în casa tribunului Kontai, împreună cu Ștefan Moldovan și câțiva tribuni credincioși lui, Constantin Romanu-Vivu a fost atacat și prins. Odată cu el au fost arestați viceprefectul Ștefan Moldovan și tribunii Ioan Maior, Fulea și Ioan Nasta. Tot în aceste momente a fost confiscată întreaga arhivă a legiunii a XII-a.

După arestare, au fost ferecați în lanțuri și transportați la Târgu-Mureș. În zilele ce au urmat, au avut loc numeroase ședințe ale Curții marțiale din Târgu-Mureș, unde au fost interogați o serie de revoluționari români. Detențiunea prelungită a lui Constatin Romanu-Vivu și a lui Ștefan Moldovan se datora faptului că organele judiciare n-au găsit nimic compromițător în activitatea lor de conducători ai noii administrații românești. Toate documentele și corespondența din arhiva legiunii a XII-a au pledat în favoarea lor.

Dar pe când se credea că Constantin Romanu-Vivu va izbuti să înfrângă atitudinea necruțătoare a autorităților, care nu posedau probele necesare condamnării lui, într-una

din primele zile ale lunii martie, împreună cu Ștefan Moldovan au fost legați într-un car și scoși la marginea comunei Sângeorgiu de Mureș, în locul numit Căpâlna, unde au fost omorâți. După trei zile, trupurile lor au fost îngropate de sângeorzeni la locul supliciului.

Mormântul revoluționarilor Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan este îngrijit de Parohia Ortodoxă a comunei Sângeorgiu de Mureș. Pe locul martiriului a fost ridicată, în anul 1988, la 15 mai, cu prilejul sfințirii mormântului reamenajat, o troiță cu următorul text:

“Locul de jertfă a revoluționarilor din 1848 Constantin Romanu-Vivu, prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus și protopop Ștefan Moldovan, viceprefect.”

CONSTANTIN ROMANU-VIVU

Bust realizat de sculptorul târgumureșan Ioan Grama pentru Parohia Ortodoxă din satul Pintic -locul de naștere al revoluționarului.

Grup de revoluționari români, care au manifestat (11 iunie 1848) în fața Palatului Administrativ din București pentru a cere anularea Regulamentului Organic.

Purtătorul steagului tricolor, cu deviza revoluționară “Dreptate, frăție”, este profesorul ardelean Constantin Roman.

Acuarelă de Kostake Petrescu

Avram Iancu la Sângeorgiu de Mureș

La Sângeorgiu de Mureș, Avram Iancu este așteptat cu dragoste de familiile Mureșan și Farago. Tânărul Nicolae Mureșan a luptat ca tribun în lagărul lui Iancu, iar Simion Farago va fi sfâșiat în bucăți la începutul anului 1849, plătind tribut de sânge revoluției.

(Avram Iancu, pag. 39, Silviu Dragomir)

**Prefectul Legiunii a XII-a
Constantin Romanu-Vivu**

Comitetul Națiunii Române către prefectul Romanul Vivu
Sibiu, 4 Decembrie 1848

571/848

De la Comitetul Națiunii Române.

Domnule Prefect!

Peste puține zile și se va trimite listă de satele prefecturei ce administreză pentru ca să nu vii în conflict cu vecinii prefecti; până atunci fă tot ce vei putea spre a ține ordine și disciplină și spre a satisface cererile ce-ți vor adresa comandantii militari.

Comitetul precum mai înainte așa și acum trage luare aminte a D-tale asupra alegerii tribunilor. Caută ca aceștia să fie oameni onești, activi, și nume bun la popor. Ne te uita mult ca să fie învățați; ci cercetează-le capacitatea pentru funcțiunea lor și energia, denuște-i și trimite-i la comitet spre întărire.

Comitetul primește recomandațiunea ce faci pentru Ioan Arciudeanu de a se întări de secretar al prefecturei; asemenea și pe Domnul Ștefan Moldovan, parohul de Sas-Pentec îl primește de Vice-Prefect ca în absența D-tale la lagăr împăciuiască trebile civile, administrative și economice.

Pentru plata prefectilor, vice-prefectilor, tribunilor și celorlalți Comitetul a avut și are îngrijire neadormită; dară circumstanțele nu i-au permis de a avea în dispozițiune mijloace ca să poată gratifica serviciile acelora, care își sacrifică tot pentru națiune și drepturile ei. Cât pentru intertențiunea lor se înțelege că de unde trăește lagărul prin revizițiuni de naturalii, de acolo își vor ținea și ei viața. Pentru întâmpinarea celorlalte cheltuieli, după ce vei vinde vitele acelea despre care scrii și vei trimite Comitetului însemnare de suma ce a eșit, se va face oarecare dispozițiune ca atât D-ta cât și subalternii D-tale să se împărtaşască.

Sibiu, 4 Decembrie 1848

Simion Bărnuțiu

Prezident

Aaron Florian

Secretar

(Text parțial redat)

*Comitetul națiunii române către
prefectul Const. Romanu-Vivu.*

Sibiu, 8 Decembrie 1848

625/848.

De la Comitetul Națiunii Române

Domnule Prefect!

În timpul acesta când un viitor mai fericit se vede a răsării pentru națiunea română, Comitetul se bucură că fiii ei aleargă din toate părțile spre a-și arăta simțămintele lor și spre a lua parte la regenerațiunea ei. Adresa Domnului Contzu pe care o comunicăm Comitetului e o dovadă că națiunea română nu e lipsită de bărbați harnici, care își ofer inteligența și activitatea pentru fericirea ei. Comitetul te însărcinează din partea sa ca să arăți Domnului Contzu mulțumirea pentru buna sa voință, cu care înbrățișează cauza națională, și să-l încredințezi că numele, simțămintele și capacitatea sa nu vor fi uitate, când circumstanțele vor permite ca națiunea română să se poată folosi de dânsul. Comitetul așteaptă cu nerăbdare restatornicirea păcii și realizarea constituțiunii austriace, care a sigilat libertatea și naționalitatea română, și atunci se va folosi de cea dintâi ocaziune spre a chema pe Domnul Contzu ca să primească postul ce merită în interesul monarhiei și al națiunii române.

Sibiu, 8 Decembrie 1848

*Simeon Bărnuz
Prezident
Aaron Florin
Secretar*

Intrarea biruitoare în Cetatea Târgu-Mureșului a revoluționarilor Legiunii a XII-a, Mureșul de Sus, sub comanda prefectului Constantin Romanu-Vivu în seara zilei de 24 decembrie 1848.

(“Profiluri mureșene” volumul I, pag. 128 din 1971)

Din Ordinul din data de 28 ianuarie 1848 al Comisarului guvernamental din Cluj, Beőtki Ődőn adresat autorităților din Târgu-Mureș, Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan trebuiau duși la Cluj sau la Debrețin pentru a fi judecați de Curtea marțială.

În ziua de 9/21 februarie 1849, prefectul Constantin Romanu-Vivu și viceprefectul Ștefan Moldovan au fost scoși din închisoarea cetății, legați într-un car, însoțiți de o escortă de călăreți și o ceată de cetățeni. În loc să pornească spre Cluj, convoiul a pornit spre Reghin, ajungând la marginea satului Sângeorgiu de Mureș, unde au fost omorâți. Trupurile lor mutilate au fost lăsate câteva zile în drum, apoi înmormântate în apropierea aceluși loc.

(Arhivele Statului Târgu-Mureș, Fond Scaunul Mureș. N.d. 922/1848)

UN PRECURSOR AL RECONCILIERII ROMÂNNO-MAGHIARE

CONSTANTIN ROMANU-VIVU

La începutul lunii martie 1999, comemorăm 150 de ani de la moartea revoluționarului profesor Constantin Romanu-Vivu, născut în satul Pantic, județul Bistrița-Năsăud, la data de 13 mai 1821, executat și înmormântat în comuna Sângeorgiu de Mureș în anul 1849, la începutul lunii martie.

Erou al revoluției române din Transilvania din 1848 - 1849, a fost numit Prefect al Legiunii a XII-a Mureșul de Sus la data 18 octombrie 1848.

Înfocat purtător al ideii de unire a țărilor române într-un singur stat național, influențat în întreaga sa activitate de ideile revoluționare ale lui Nicolae Bălcescu, s-a dovedit un bun conducător militar și un bun organizator al Prefecturii, care cuprindea 104 sate împărțite în nouă tribunate.

A militat, ca și Nicolae Bălcescu, pentru buna înțelegere între români și unguri, fapt dovedit și prin Proclamația dată către locuitorii maghiari din regiunea Mureșului.

Sângeorzenii cinstesc memoria acestui erou al neamului românesc, bustul lui Constantin Romanu-Vivu (realizat în bronz, autor fiind marele artist Ion Vlasiu, dezvelit la 15 septembrie 1989, în parcul Școlii Generale, sfințit la 1 decembrie 1990 de preotul ortodox Petru Miron, în prezența locuitorilor și oficialităților din comună) fiind un simbol al libertății, egalității și bune înțelegeri între toți cetățenii comunei - români, maghiari și alte naționalități.

În anul 1988, la data de 15 mai, s-au sfințit troița (sculptată de preotul ortodox Ioan Marcoci din Bistra-Mureșului) și mormântul (amenajat de către Parohia Ortodoxă, preot fiind Ioan Hoța) Prefectului Legiunii a XII-a, profesorul Constantin Romanu-Vivu, și viceprefectului Ștefan Moldovan, protopop.

Din anul 1992, Școala Generală poartă numele revoluționarului Constantin Romanu-Vivu.

Din Proclamația Prefectului Constantin Romanu-Vivu către locuitorii maghiari din regiunea Mureșului (14 decembrie 1848, Ercea)

Iubiți concetățeni,

Nu atâta sfera de activitate a atribuțiilor mele, cât durerea din sufletul meu, produsă de dezordinile sociale din țară unde mulți ani am trăit împreună într-o liniște fără pereche, mă determină să vă adresez dumneavoastră această sinceră Proclamațiune.

*Vă garantez cinstii, concetățeni, că pe unde vor trece trupele mele, românii vor fi cu cruțarea cuvenită față de persoanele și averile dumneavoastră.
În interesul asigurării liniștei și ordinii publice, este necesar a se*

aduna tot felul de arme, cu atât mai mult cu cât, de curând, sosesc la mine plângeri conform cărora cetățenii maghiari și azi îi atacă, amenință pe români, și chiar din acest motiv, pe baza ordinilor superioare, vă rog pe dumneavoastră să depuneți toate armele și să le predați celor competenți.

În fine, vă rog să aduceți la cunoștința locuitorilor satelor orice pagubă provocată de trupele mele prin sate, să mi se aducă la cunoștință cât mai urgent; eu voi cerceta paguba și, despăgubindu-i pe păgubași, voi pedepsi pe răufăcători potrivit cu faptele lor penale, și pe cei dezordonați îi voi chema la ordine.

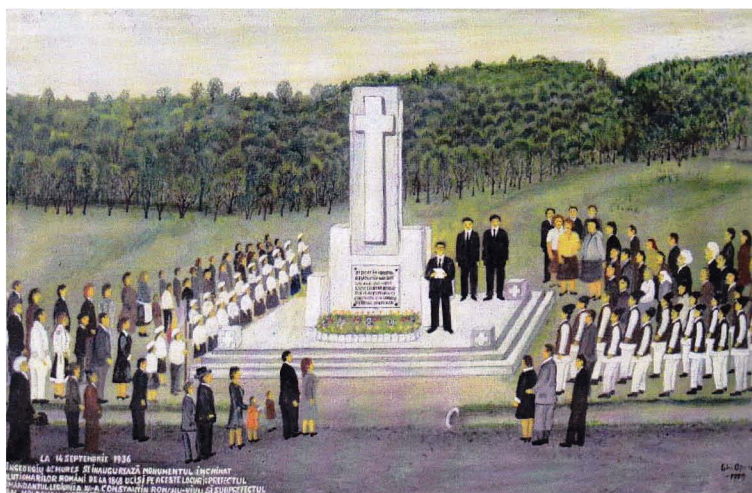
O parte din trupele mele, trecând prin Păingeni, s-a furat un armăsar și paguba a fost recuperată, iar delincventul pedepsit. Cu această ocazie, vă trimit și Proclamația primită de la dl. general comandant Vardener; citiți-o și explicați-o tuturor, ca să putem fi și să fim cu toții credincioși Majestății Sale și să domnească între noi adevărata dragoste creștinească.

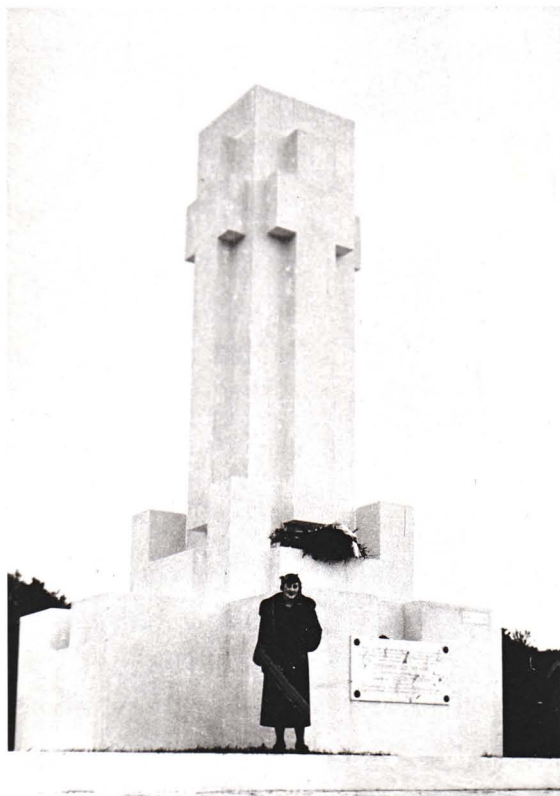
Noi românii, anume, nu dorim să domnim asupra niciunei națiuni, scopul nostru nu este de a-i oprima limba, naționalitatea, religia, sau a le știrbi, ci cu convenita fraternitate, cu toată lumea în egalitate de drepturi, să suportăm în mod comun sarcinile.

Pe această bază întindem mâna frățească tuturor concetățenilor acestei țări și cerem și pretindem să înceteze vărsările de sânge, jafurile, să înceteze imediat atacurile asupra tovarășilor noștri și să ne dăm osteneala sub aripile păcii liniștite, acordate de Majestatea Sa, să trăim o adevărată viață frățească, în dragoste părintească și egalitate de drepturi.

Bibliografie:

Ștefan Manciulea - "Scrisori și acte privitoare la mișcarea revoluționară a românilor din Ardeal și Ungaria în 1848 - 49" în Anuarul Institutului de Istorie Națională IV - București, 1929, p. 132.

Ridicatu-sa de către Primăria municipiului Tg. Mureș
acest monument la a XX-a aniversare a declarației Proclamației pentru
întregire pe locul unde au fost martirizați și au fost
omorâți în 1849 cei doi eroi din Pintic.

CONSTANTIN ROMANU-VIVU
Prefectul Legiunii a XII-a
PROTOPOP ȘTEFAN MOLDOVAN
Viceprefect

A lor suferință și a sângelui jertfit au oțelit conștiința neamului
din care a răsărit România liberă și mare de azi.

(Text de pe placa monumentului)

*Monumentul a fost inaugurat la data de 14 septembrie 1936 în prezența
primarului Emil Dandea, a profesorului Vasile Netea și a numeroși cetățeni din
Târgu-Mureș, Sângeorgiu de Mureș și Pintic.*

Monumentul a fost distrus în anul 1940.

Bustul revoluționarului Constantin Romanu-Vivu, sculptat de cunoscutul artist mureșean - sculptorul și scriitorul Ion Vlasiu.

(Atelierul artistului din Bistra Mureșului, septembrie 1985)

**Un precursor al unității naționale,
profesor Constantin Romanu-Vivu, 1821-1849
prefectul Legiunii XII-a, membru
al Comitetului Național Român,
martir al Revoluției române din 1848.**

(Text de pe placa monumentului)

Monumentul a fost realizat de sculptorul Ion Vlasiu, dezvelit
la 15 septembrie 1989 și sfințit la 1 decembrie 1990.

Nr. 1043/59

28 luna V anul 1959

DIRECTIA GENERALA A ARHIVELOR STATULUI
Filiala Mures

451 16.05. 8

Nr. 451 din 16.05. 1959

Subiect: Nr.

CATRA

CONSILIUL POPULAR AL COM. SUBURBANE
Sîngeorgiu de Mures

Urmare a inițiativei dv. cunoscută și exprimată în adresa nr.972/88 vă facem cunoscut că textul propus de dv. confruntat cu bibliografia de specialitate și cu textele documentelor despre profesorul și luptătorul Constantin Romanu-Vivu concordă cu realitatea și acoperă documentar adevărul istoric.

In ceea ce privește avizarea de principiu a textului urmează a vă adresa C.I.C.E.S. Mures.

D I R E C T O R ,
I. Ranca

Loc. emit:

Data:

Nr. exemplare:

Ed. 230/1987 -- V. 15. -- I-n 021

Mormântul revoluționarilor
Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan
și troița sfințită la data de 15 mai 1988

NICOLAE MUREȘAN

VICEPREFECT ÎN REVOLUȚIA DIN 1848 - 1849 DIN TRANSILVANIA

Nicolae Mureșan a fost fiul preotului ortodox Simion Mureșan din Sângeorgiu de Mureș, care a fost paroh între anii 1794 - 1810.

În orașul Târgu Mureș, în anii premergători revoluției de la 1848, erau puține familii de intelectuali români. Protopopul Elie Farago, din Sângeorgiu de Mureș, și Partenie Trombițaș, care erau reprezentanți de frunte ai intelectualității române, împreună cu canceliștii români, au inițiat și sprijinit constituirea Societății de Lectură a Canceliștilor Români din Târgu-Mureș, care a avut un rol important în pregătirea viitorilor revoluționari. Din rândul canceliștilor, cel mai activ a fost tânărul Avram Iancu, care își satisfacea stagiul la Târgu-Mureș. După câteva acțiuni culturale ale Societății, activitatea a fost interzisă de oficialități.

Avram Iancu își câștigă în această perioadă prieteni în comuna Sângeorgiu de Mureș, unde era așteptat cu drag de familiile Mureșan și Farago.

Tânărul Nicolae Mureșan va lupta nu peste mult timp, ca tribun, alături de Avram Iancu, iar vărul său, Simion Farago, va plăti tribut de sânge revoluției, fiind sfâșiat în bucăți la începutul anului 1849.

Nicolae Mureșan devine viceprefect și avea sarcini organizatorice în Cartierul General Militar al lui Avram Iancu.

La Mihăileni (26 aprilie 1849), împreună cu Iancu, Buteanu, Dobra, Vlăduț, Boieriu și alții, Nicolae Mureșan participă la întâlnirea cu Ioan Dragoș deputat în Parlamentul de la Budapesta și colaborator al Guvernului Kossuth. Deputatul Dragoș adusese o scrisoare în care se propunea o alianță între revoluționarii unguri și revoluționarii români, conduși de Avram Iancu.

În ziua de 3 mai 1849, viceprefectul Nicolae Mureșan este prezent din nou la Mihăileni la o altă întâlnire cu deputatul Dragoș, care aduce un manifest dat de Kossuth la Drebețin, în care cerea depunerea armelor de către revoluționarii români în cadrul unui armistițiu.

De la Mihăileni, toți au plecat la Abrud, unde în ziua de 4 mai s-a ținut o adunare în cadrul căreia s-a declarat pacea cu revoluționarii unguri. În 5 mai 1848, la Câmpeni, au continuat discuțiile.

În ziua de 6 mai, la Abrud, s-a ținut o altă adunare în prezența deputatului Dragoș la care a participat alături de toți conducătorii revoluției și viceprefectul Nicolae Mureșan. În timpul desfășurării adunării și a tratativelor

de pace, trupele maghiare conduse de Hatvani au năvălit în localitate atacând românii neapărați și nepregătiți de luptă.

În prezența prefectului Dobra și a viceprefectului Nicolae Mureșan, a tribunilor Andreica, Alexandru Arpadi, Simion Moga, Molnar și alții, prefectul Buteanu îl trage la răspundere pe Dragoș, făcându-l trădător și răspunzător de atacul lui Hatvani în Abrud. A doua zi au fost arestați, din ordinul lui Hatvani, prefectul Buteanu, prefectul Vasile Moldovan și viceprefectul Nicolae Mureșan. Prefectul Buteanu a fost pus la arest separat și legat în lanțuri. Tribunalul Molnar a fost împușcat în fața bisericii din Abrud.

Prefectul Vasile Moldovan și viceprefectul Nicolae Mureșan au fost închiși într-o cameră sub paza a doi soldați. Noaptea, Iacob, ajutorul lui Buteanu, profitând de începerea luptelor pe străzi a deschis fereastra din dosul casei, pe unde au ieșit cei doi revoluționari, pe care i-a condus la casa protopopiatului.

După sosirea revoluționarilor români conduși de Vlăduț și Balint, atacatorii comandați de Hatvani se retrag din Abrud ducându-l cu ei pe prefectul Buteanu, pe care-l spânzură.

După intrarea în Ardeal a armatelor rusești, la chemarea Curții de la Viena, trupele maghiare conduse de generalul Bem au fost înfrânte.

La 19 august 1849, Iancu trimite o delegație a revoluționarilor români la Turda, la generalul Dick, condusă de viceprefectul Nicolae Mureșan, din delegație făcând parte și tribunii Ciureleanu, Alexandru Arpadi, Ioan Rațiu și căpitanul Gavrilă Muncaciu.

După această dată, viceprefectul Nicolae Mureșan, fiind bolnav nu mai este activ. Nu deținem alte informații despre el și ne rămâne nouă obligația de a-i completa biografia acestui mare revoluționar, fiu al comunei noastre și a parohiei ortodoxe, colaborator apropiat al conducătorului revoluției române din 1848 - 1849, Avram Iancu.

Bibliografie:

- Dragomir, Silviu** - *“Avram Iancu”*, Ediția a II-a, Ed. Științifică, București, 1968, p. 36, 39, 40, 249.
- Dragomir, Silviu** - *“Studii privind istoria revoluției române de la 1848”*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989.
- Moldovan, Vasile** - *“Memorii din 1848 - 49”*, Ed. Tipomur, Târgu-Mureș, 1995, p. 89, 92, 94-100, 102, 106, 107.
- Ploșteanu, Grigore** - *“Profiluri mureșene”*, (Partenie Trombițaș), vol.I, Târgu-Mureș, 1971, p.93-101
- Ranca, Ioan** - *“Avram Iancu, pe baricadele munților Apuseni”*, Ed. Pax-Historica, Târgu-Mureș, 1996

CONSTANTIN ROMANU-VIVU

Bibliografie

I. Fonduri documentare și arhivistice:

♦Protestele din 1845 ale celor 12 studenți de la Blaj (documente manuscrise). Arhivele Statului, Cluj-Napoca, Fond Blaj, colecția Ioan Lemeni, ins. nr. 3753 - 3759.

♦Ordinul lui Constantin Romanu-Vivu din 1 decembrie 1848, nr. 57/1848, Arhivele Statului, Târgu-Mureș, colecția registrelor parohiale de stare civilă, nr. 411, f.34-35.

♦Informarea maiorului Clococian din 22 decembrie 1848, Târgu-Mureș, Arhivele Statului Târgu-Mureș, Fond Primăria Târgu-Mureș. Acta Poliția nr.1680/1848.

♦Ordinul comisarului guvernamental Beothi Ödön 1849, ianuarie 28. Arhivele Statului Târgu-Mureș, Fond Scaunul Mureș, N. d 922/1848.

♦Informare privind deplasarea spre Toplița, 8/20 ianuarie 1849. Arhivele Statului Târgu-Mureș, Fond Scaunul Mureș, N.d 922/1849.

II. Presa. Ziare și reviste:

♦“*Constantin Roman*”, Mureșul, nr. 24 din 3 dec. 1924, Târgu-Mureș

♦Filimon, A. - “*Mormântul lui Constantin Romanu*” revista România Eroică, nr.1/1930.

♦Filimon, A. - “*Cele petrecute în războiul contra insurgenților (48-49)*”, revista România Eroică, nr.3-4 din 1933

♦V.Netea, E.Nicoară - “*Constantin Romanu-Vivu*”, revista Progres și Cultură nr.2/1934

♦”*În amintirea lui Constantin Romanu-Vivu, fost prefect de Mureș, erou în luptele din 1848*” - Glasul Mureșului, Târgu-Mureș, nr.30 din 7 iulie 1935.

♦Șara, Alexandru - “*Vasile Netea: Constantin Romanu-Vivu prefectul Legiunii a XII-a în anii 1848-49*”, Revista Progres și Cultură, nr.7-8, oct.1937

♦Șerban, Melinte - “*Cot la cot*”, Cadran Mureșean, (supliment la Steaua roșie) decembrie 1969, Târgu-Mureș.

♦Netea, Vasile - “*Nasc și la Mureș oamenii*”, Cadran Mureșean, Târgu Mureș, decembrie 1969.

♦Oltean, George - “*Constantin Romanu-Vivu*” (1821-1849), Pagini Mureșene, Târgu-Mureș, 1978.

- ♦Bosoancă, Traian - **“Monumentul Constantin Romanu-Vivu”**, Steaua Roșie, septembrie, 1986
- ♦Șerban, Tiberiu - **“Semn al recunoștinței”**, Cuvântul liber 2 februarie 1990, Târgu-Mureș.
- ♦Suciu, T. Vasile - **“Restabilirea adevărului. O grabnică și necesară restaurare (III)”**, Cuvântul Liber, 5 iulie 1990, Târgu-Mureș.
- ♦Florea, Mariana - **“Eveniment”**, Cuvântul Liber, an.II, nr.243, 7 decembrie 1990
- ♦Suciu, T. Vasile - **“În memoria martirilor de la 1848”**, Cuvântul Liber, nr.81, aprilie, 1991.
- ♦Chiorean, Ioan - **“Reghinul în vâltoarea Revoluției de la 1848 - 1849”**, Gazeta Reghinului an.II, nr.3 (12), iunie 1991.
- ♦Florea, Mariana - **“Scrisori din Transilvania”** Cuvântul Liber, an.III, nr.256, 31 decembrie 1991.
- ♦Șerban, Melinte - **“Cinste eroilor neamului”**, Cuvântul Liber, 7 sept., 1991.
- ♦Borda, Valentin - **“Transilvania ca o inimă”**, Curierul de Transilvania, an.II, nr.3, 1992
- ♦Suciu, T. Vasile - **“Monumente care ne lipsesc”**, Cuvântul Liber, 23 iulie 1992.
- ♦Costea, I. Ioan - **“Orașul în vâltoarea istoriei, Legiunea a XII-a la Reghin”**, Gazeta Reghinului, an-IV, nr.4(27), mai 1993.
- ♦Sandu, Ileana - **“Persecutați, schingiuiți, uciși...”**, Cuvântul Liber, an.V, nr.113, mai 1996.
- ♦Șara, Marin - **“Un precursor al reconcilierii Româno-Maghiare, Constantin Romanu-Vivu”**, Gazeta Reghinului, an.VII, nr.12, Reghin, 1996.
- ♦Suciu, Victor - **“Dr. Emil A.Dandea - Primarul Târgu Mureșului”**, Gazeta Orașul, ediție specială, 18 august 1996, Târgu-Mureș
- ♦Popa, Genoveva - **“Am simțit că trăim în România”**, Gazeta Orașul ediție specială, 18 august, 1996
- ♦Lădăriu, Lazăr - **“Dăinuitori prin națiune”**, Cuvântul Liber, an.VIII, nr.163 din 20 august 1996
- ♦Popa, Genoveva - **“Constantin Romanu-Vivu cinstit la Sângeorgiu de Mureș”**, Cuvântul Liber, an.VIII, an.248, din 17 dec, 1996
- ♦Gramă, Viorel - **“Viața și ideile revoluționarului Constantin Romanu-Vivu. 175 de ani de la naștere. 13 mai 1821”**, gazeta Reghinului, an.VII, nr.5 (64), mai 1996.
- ♦Suciu, T. Vasile - **“În memoria martirilor de la 1848”**, Tezaur, an.III, nr.1, sept 1997.
- ♦Tutula, Vasile - **“Acțiunile militare din timpul Revoluției de la 1848 - 1849”**, revista Tezaur, an IV, nr.1, oct., 1998, Târgu Mureș

♦Mihu, Elena - **“Cronica Preotului Teodor Tolan din Murgești (II)”**, Cuvântul Liber, 26 febr. 1998.

♦Suciu, T.Vasile - **“Constantin Romanu-Vîvu”**, Cuvântul Liber, 12 febr.1999, Târgu Mureș

III. Publicații de specialitate:

♦Dragomir, Silviu - **“Un precursor al unității naționale: profesorul ardelean Constantin Romanu-Vîvu”** Anuarul Institutului de Istorie Națională, vol.V (1928-1930), p. 705-709

♦Manciulea, Ștefan - **“Scrisori și acte privitoare la mișcarea revoluționarilor români din Ardeal și Ungaria în 1848-49”**, Anuarul Institutului de Istorie Națională, vol.IV, 1929, București.

♦Iorga, Nicolae - **“Cronică”**, Revista istorică, nr.XVI, București, 1930

♦Suciu, Coriolan - **“Preambul la procesul lemenian”**, Cultura creștină, XVIII, nr.12, Blaj, 1938.

♦Dragomir, Silviu - **“Avram Iancu”**, Anuarul Institutului de Istorie Națională, Ed. Științifică, 1945, București.

♦Ursuțiu, L. - **“Un document privind organizarea administrativă a românilor în revoluția din 1848 în Transilvania”**, Acta Musei Napocensis, 1969.

♦Căzănișteanu, C. Stan, A. - **“Refugiații transilvăneni în timpul Revoluției de la 1848-1849 în Țara Românească”**, Revista de istorie, nr.3, București, 1970

♦Iloran, Vasile - **“Constantin Romanu-Vîvu, luptător pentru libertatea și unitatea națională”**, Studii și articole de istorie. București, nr.22, p.101-119, 1973

♦Moldovan, L.; Pop I. - **“Viața și activitatea lui Constantin Romanu-Vîvu. Noi documente (1848-1849)”**, revista File de istorie. Muzeul de Istorie Bistrița Năsăud, nr.4, p.384-359, 1976

♦Ranca, Ioan; Opreș, Ilarie - **“Satul Pintic - centrul de iradiere a răscoalei pe câmpie”**, Revista Transilvania străbună, an.I, nr.2, febr.1991

♦Ionescu, Nicolae - **“Un neobosit cercetător al patrimoniului mureșean - Aurel Filimon”**, - Marisia, p.345, Târgu Mureș, 1975

♦Dănilă, Ștefan - **“Istoria tricolorului de la Pintic”**, Marisia, XV - XXII, Târgu Mureș, 1992

♦ Opreș, Ilarie; Opreș, Emilia - **“175 de ani de la nașterea revoluționarului Constantin Romanu-Vîvu”**, documentar, Școala Generală Sângeorgiu de Mureș, 12 decembrie 1996.

♦ Opreș, Ilarie; Opreș, Emilia - **“150 de ani de la moartea**

revoluționarului Constantin Romanu-Vivu”documentar, Parohia ortodoxă Sângeorgiu de Mureș, 14 martie, 1999

IV. Cărți:

- ♦ Berindei, Dan (coordonator) - **“Istoria României - pagini transilvănene”**, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1994
- ♦ Bodea, Cornelia - **“Lupta românilor pentru unitatea națională, 1834 - 1849”**, București, 1997
- ♦ Bodea, Cornelia - **“1848 la români. O istorie în date și mărturii”**, vol. I-II, București, 1982.
- ♦ Borda, Valentin - **“Cel mai albastru cer”**, București, 1990
- ♦ Borda, Valentin; Dutcă, Viorica; Rus, Traian - **“Avram Iancu și perfecții săi”**, Casa de editură Petru Maior, Târgu Mureș, 1997
- ♦ Ceușeanu, Alexandru - **“Vremuri de osândă. Însemnările preotului Branea de la Măerău - Aluniș”**, Tipografia Unirea Brașov
- ♦ Chibeleanu A.; Chioreanu I; Dușa Tr. și alții - **“Județul Mureș- ghid turistic”**, Târgu Mureș, 1972
- ♦ Cheatra, Vasile Copil - **“Craiul Munților”**, Ed.Dealul Melcilor, 1998, Brașov
- ♦ Cheresteșiu, V. - **“Adunarea națională de la Blaj”**, București, Ed.Politică, 1966.
- ♦ Costea, I. Ioan - **“Reghin - un oraș ardelean în vâltoarea istoriei. Revoluția de la 1848 -1849”**, Ed.Veritas, Târgu Mureș, 1996
- ♦ Cristescu, Octavian și colab. - **“Istoria României - Epoca modernă și contemporană”**, manual pentru clasa a VIII-a, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1992, 1998
- ♦ Chioreanu, Ioan și colab. - **“Profiluri Mureșene”** - vol.I, 1971 Târgu Mureș
- ♦ Dragomir, Silviu - **“Studii și documente privitoare la Revoluția românilor din Transilvania în anii 1848 - 1849”**, Sibiu și Cluj, vol.I-IV, 1944 - 1946
- ♦ Dragomir, Silviu - **“Studii privind istoria revoluției române din 1848”**, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1989
- ♦ Dragomir, Silviu - **“Un precursor al unității naționale - profesorul ardelean Constantin Romanu-Vivu”**, București, 1929, (Academia Română. Discursul de recepțiune, LXII)
- ♦ Duică, G.Bogdan - **“Vieța și ideile lui Simion Bărnuțiu”**, București, 1924
- ♦ Filimon, Aurel - **“Acte și documente asupra anului 1848 în Principatele Române”**

- ◆Gaidi, Laszlo; Makkai Laszlo - *“Istoria românilor”*, vol.VI, p.300-304, Ed.Societății Istorice Maghiare, 1942, Budapesta.
- ◆Georgescu, Gh. - *“Nicolae Bălcescu”*, București, Ed. de Stat pentru literatură politică, 1956.
- ◆Hodoș, E. - *“Din corespondența lui Simion Bărnuțiu și a contemporanilor săi”*, Sibiu, 1944
- ◆Lupaș, Ioan - *“Din istoria Transilvaniei”*, Ed.Eminescu, București, 1988
- ◆Maior, Liviu - *“1848 - 1849. Românii și Ungurii.”*, Ed.Enciclopedică, București, 1998
- ◆Mărgineanu, Ioan - *“Avram Iancu, tulburător, năvalnic nume”*, Alba-Iulia, 1997
- ◆Neamțu, Gelu - *“Revoluția românilor din Transilvania 1848 - 1849”*, Ed. Carpatica, Cluj-Napoca, 1996
- ◆Nicoară, Eugen; Netea Vasile - *“Figuri mureșene”*, Astra-Despărțământul Reghin. Ed. Progres și Cultură. Târgu Mureș, 1933
- ◆Netea, Vasile - *“Constantin Romanu-Vivu, prefectul Legiunii a XII-a în anii 1848 - 1849”*, Târgu Mureș. Tip.Comunale, 1937. Ed.Societății Tinerimii Române Constantin Romanu-Vivu.
- ◆Netea, Vasile - *“De la Petru Maior la Octavian Goga. Studii și evocări istorice”*, București, Ed.Cugetarea, 1944.
- ◆Netea, Vasile - *“Relațiile lui N.Bălcescu cu cărturarii și luptătorii români din Transilvania”*, Ed.Dacia,Cluj-Napoca, 1975
- ◆Netea, V. - *“Folclorul și folcloriștii mureșeni”*, Târgu Mureș, 1983
- ◆Netea, Vasile - *“Lupta românilor din Transilvania pentru libertate națională (1848 - 1881)”*, Ed. Științifică, București, 1974
- ◆Netea, Vasile - *“Sub stindardul Astei”*, 1939
- ◆Netea, Vasile - *“George Barițiu, viața și activitatea sa”*, Ed. Științifică, București, 1966
- ◆Netea, Vasile - *“Munții Apuseni - muzeu istoric și panteon al poporului român”*, București, 1977
- ◆Nistor, Eugeniu - *“Scrisori din Trasilvania”*, Casa de Editură Mureș, Târgu Mureș, 1991
- ◆Opriș, Emilia - *“Cronică ilustrată”*, Casa de Editură Mureș, Târgu Mureș, 1995
- ◆Opriș, Ilarie Gheorghe - *“Sângeorgiu de Mureș - însemnări monografice”*, Casa de Editură Mureș, Târgu Mureș, 1996
- ◆Papiu, Al.Ilarian - *“Istoria Românilor din Dacia Superioară”*, Viena, 1852
- ◆Popa, Tr. - *“Monografia orașului Târgu Mureș”*, Târgu Mureș, 1932
- ◆Ranca, Ioan - *“Ioan Oros alias Rusu - Memorii”*, Direcția Generală

a Arhivelor Statului din RSR, București, 1989

♦Ranca, Ioan - *“Avram Iancu pe baricadele munților Apuseni”* Ed. Pax-historica, Târgu Mureș, 1996

♦Suciu, T.V. - *“Lumini din adâncuri”*, Ed. Tipomur, Tg Mureș, 1996

♦Teiușan Popescu, Ilie; Netea, Vasile - *“August Treboniu Laurean - viața și activitatea sa”*, Ed. Didactică și Ped., București, 1970

♦Terezia Losonczi, Ioan, Moldovan - *“Revoluția de la 1848-1849 în scaunul Mureș și împrejurimi”*, Editura Tipomur, Târgu-Mureș, 1998

♦Vaida, Aurel - *“Revoluția de la 1848 - 1849 din Nordul Transilvaniei”*, Ed. Academiei Române, București, 1998.

*Avram Iancu între perfecții revoluției din 1848-1849:
Ioan Buteanu, Petre Dobra, Simion Balint și Nicolae
Solomon; în cele patru colțuri: Vasile Turcu, Constantin
Romanu-Vivu, Alexandru Brăneanu și Ștefan Moldovan.
După un desen de Barbu Iscovescu*

PROTOPOP ELIE FARAGO

Prof. Univ. Dr. Grigore Ploșteanu
Institutul de cercetări socio-umane
“Gheorghe Șincai” Târgu-Mureș

Protopop, om al școalelor, cărturar, personalitate implicată în evenimentele de la 1848-1849, Elie Farago și-a legat numele de istoria românilor târgumureșeni, păstorind timp de două decenii comunitatea greco-catolică din Târgu-Mureș.

Era originar din Sângeorgiu de Mureș, localitate cu populație majoritar românească, în care s-a născut în anul 1806. După absolvirea studiilor teologice în seminarul de la Blaj, în 1828 a fost hirotonit preot celibe și, în acelaș timp, numit profesor la cunoscutul Liceu. Mai întâi la clasa de “gramatică”, unde a funcționat timp de doi ani, iar în anii 1830/31 și 1832/33 la clasa de “humanioare”.

Stabilit la Târgu Mureș i-a urmat în funcția de paroh lui Efreim Petruța, urcând treptele ierarhiei bisericești, ajungând protopop.

Preocupat de îndeplinirea îndatoririlor sale de om al bisericii, Elie Farago a fost și un iubitor de carte și de slovă românească. Astfel apare între prenumerații la cărți și periodice românești. Era abonat la **Gazeta de Transilvania** și **Foaie pentru minte, inimă și literatură** încă de la apariția acestor periodice întemeiate de G. Barițiu la Brașov în 1838, apoi la **Organul luminării** editat de T. Cipariu la Blaj în 1847. De asemenea s-a prenumerat la **Icoana Pământului**, publicată de profesorul Ioan Rus la Blaj în 1842.

În cunoscutul conflict care a opus la Blaj grupării lemeniene pe reprezentanții “partidei naționale”, în frunte cu Simion Bărnuțiu, se pare că s-a situat de partea episcopului I. Lemeni.

În aceeași perioadă a **Vormărz**-ului întreține însă, ca și protopopul ortodox Partenie Trombițaș, legături cu canceliștii de la Tabla Regească, fiind solidar cu strădania acestora de înființare a unei Societăți de lectură, despre care presa informa la începutul anului 1846. De menționat că aceștia, desigur în acord cu cei doi protopopi, “au șters adică prea trista deosebire de unit și neunit dintre sine, și s-au învoit cu toții ca într-o duminică să asculte Sf. Liturghie în biserica cea unită, într-alta în cea neunită /.../”.

Elie Farago va fi implicat în evenimentele revoluționare de la 1848, în revoluția menită să înlăture straturile feudale din Transilvania și să înfăptuiască reforme democratice și să realizeze deplină egalitate națională.

Primul document din 1848, care poartă semnătura celor doi protopopi târgumureșeni “de rit grecesc din nobilul scaun Mureș”, este o adresă din 19 aprilie 1848 către Toldalagi Ferencz prim-judele regesc al scaunului Mureș, prin care acesta era informat că au luat cunoștință de dispoziția din 17 aprilie a guvernului privind interzicerea adunării din 30 aprilie 1848. Semnatarii declarau că în acel moment nu știau de adunare, adăugând însă că: “Împrejurările actuale sunt tulburi. E posibil ca vreo persoană din jurisdicția noastră să știe ceva” și “Pentru a le putea și pe acelea la poruncita națională rațională răbdare” solicitau “a ne elibera și nouă în copie” dispoziția Guvernului “pentru a o populariza cu un efect cât mai mare”.

Elie Farago va participa, împreună cu alți târgumureșeni la Marea Adunare Națională de la Blaj din 15-17 mai 1848, care a adoptat programul liberal, democrat și național al Revoluției române și a fost ales în fruntea deputăției ce urma să prezinte națiunii române Dieta de la Cluj.

S-a numărat și între semnatarii petiției de la Cluj din 28

mai 1848, prin care se solicita Dietei crearea unei comisii mixte care să cerceteze răpirile de hotare, munți, păduri și mori de către comunitățile săsești pentru a fi restituite comunităților românești; cedarea de către bisericile săsești celor românești a unei părți din terenurile comune de pe pământul crăiesc; împărțirea hotarelor în comunele mixte proporțional cu populația etc.

Reîntors la Târgu Mureș, Elie Farago își continuă activitatea în condițiile unei atmosfere tot mai tensionate. La 9 septembrie 1848 contele Toldalagi Ferenc, comisar ministerial îi cere să meargă imediat la Bărdești și să ia măsuri ca recrutarea oamenilor să se facă conform legii și să-i predea registrul matricol parohial, pe care Bărdeștenii au refuzat să-l înmâneze comisiei de recrutare.

La numai câteva zile însă, la 6/18 septembrie protopopul Elie Farago este victima unor excese “înfricoșătoare”, pe care le descrie el însuși în Organul Național de la Blaj: ”Cam pe la 5 ore pentru trebuințele casei fiind io la piață, Judele prim al opidului Lázár János cu Ajtai Mihály, arhivarul au cetit despre fântână în mijlocul piațului o ștafetă de D. Bánfi Fișpanul cotului Küküllő trimisă, în care se zicea că românii adunați la Orlat duce Bărnuțiu ca la 40.000 armați cu pușce, furce de fier, lance, coase, oblite și altele au pornit către M. Vásárhely, ca pre Mikás Ferenc să-l scoată din prinsoare și să prăpădească opidul cu toată ungurimea, și cum că pre Bărnuțiu l-a proclamat de crai, rom(âni) vrând a întemeia un imperiu daco-rom(ân); pre carele lăudat fișpanul poate împiedeca, ci poștește a i se trimite voluntari de ajutor numai decât. Tot de acolo în acest înțeles a venit ștafete și la Fötisztul Scaunului Mureș D. Com. Toldalagi Ferencz publicându-se și aceea, precum și a treia ștafetă îmbucurătoare, că secuii ar fi eșit spre întâmpinare, și

așa stând gata, să se trimită din voluntari o companie sau două către Blaj, (care și pornind de pe drum s-au întors, înțelegând că măduva înșcintărilor ar fi greșită). Și după cetire D. Lazar J. ținând o cuvântare poteroasă din premisele scirei cu tot focul spre apărarea patriei și a națiunii ungare s-a dat jos de pre fântână. Atunci numai decât a pornit o mulțime de oameni către bolta lui Demetriu Fogarasi (român), să caute prav de pușcă sau altă munițiune de bătaie, unde ca la o boltă au și aflat ceva prav, cât nu știu, și bătându-l, mult jefuindu-l, l-au petrecut la Varda, și acum e subt detențiune. De acolo aceeași mulțime precând întuneca fu provocată de niște ațățatori la protopopii românești, unde mai întâi prin două comisiuni magistratale toate scriptele s-au luat spre a se vizita la Magistrat, și numai decât sosind condusa mulțime a început a bate fereștrile lui Parteniu Trombișas, unde nu multă pagubă făcând, i-a chemat la mine zicând: “destul a fost aici, căci are prunci, veniți la celălalt” și venind predătorii întreabă: “aceasta e casa parochului?” căroră le-au răspuns dintr-o parte a mulțimei: “aceiai, mergem asupra”, și începând a bate fereștrile cu petri, numai decât le-au zdrobit cu Șalucuri cu tot, și s-a împlut casa cu pietri; apoi intrând înlăuntru ce am avut tot până într-o lingură, așa le-au dumericat cât n-a rămas marfă de doi potori întreagă. Din ladă bani ce am avut etc.etc. și luându-mi toate veștmăntele de pănură, bruner și metase, toate le-au tevelit și călcat în tină și spirit de oțet. Traseră și archivul jos și toate actele parte le-au călcat în tină, partele le-au grămădit prefoc, partele le-au dus și aruncat pre uliță, toate contractele mi le-au dus. Icoanele lui H. S. și a Preacuratei nu numai le-au spart și zdrobit, ci le poartă în sabie strigând: “Acesta e D-zeul Popei românesc” -cuminecătura bolnavilor o a călcat în picioare!! etc (mai încolo se înșiră și celelalte prădări specifice făcute prin voluntari și husarii lui

Kossuth) în urmă: nu a putut fi în toate lumea pradă de păgâni, nici foc care să ardă mai cumplit decum mi-a pârlit casa mea 6/18 sept. seara de la 7 pân la 10 ore. Iar viața cum mi-am scăpat prin buruieni cu capul gol, în viifor de ploaie, numai cu un picior desculț, noaptea, preste toate gardurile sărind, doliul ce-mi ține anima cruntată, nu mă lasă a o descrie, ci numai atâta zice, că de luni noapte miercuri dimineața m-am tras hemesit între oameni la sat; câte grigi și ameteți, cât frig și fiori m-au stors și mă storc, numai D-zeu le poate spune. Tabelele de conscriere de la minister, măcar că erau ungurești, toate le-au ars și căutându-mă preste tot locul spre moarte stăpungându-mi caii și vitele în grajd până în ziuă de trei ori mă căutară să-mi ieie viața”. Comentând succint relatarea protopopului târgumureșan, redacția ziarului de la Blaj afirma: “La toate aceste scoase în extract numai punem comentariu, cu atât mai vârtos că și corespondențele din K. Hir, cunoaște inocența D-lui Farago. Pr. O. Capitlu a și pornit a mijlocii satisfacerea.”

La începutul lunii ianuarie 1849, Elie Farago va descinde, împreună cu alți preoți și clerici, la Mediaș, la viceprefectul și protopopul Ștefan Moldovan. Împreună cu acesta merge la Micăsasa pentru conscrierea bunurilor de la curtea baronului Ștefan Radak. A fost necesar să se ia dispoziții serioase pentru asigurarea securității averii și a “păcii publice”. Apoi a fost instaurată “deregătoria sătească”. La fel s-a lucrat în localitățile: Lunca și Lodroman, Glogoveț și Hosusău. Apoi protopopului Farago “i s-a plecat spre rău”, încât s-a reîntors cu Ștefan Moldovan la Mediaș. Ulterior s-a refugiat în comuna Rășcani de lângă Sibiu. Între timp, la Târgu Mureș, averea s-a a fost vândută prin licitație publică, cu 1013,48 florini.

După revoluție, Elie Farago s-a întors la Târgu Mureș unde a rămas până în 1854. A continuat să-și îndeplinească

atribuțiile de slujitor al bisericii acordând în același timp atenție instruirii copiilor români. Un conteporan își amintea că “sub protopopul Elie Fargo, încă s-a continuat regulat catehizația copiilor de școală/.../ Predice încă se rosteau în biserică în fiecare Duminică și sărbătoare, cum și la vecerniile din postul Paștilor”.

De numele lui Elie Fargo se leagă și crearea unei biblioteci, un document (proces verbal de licitație al bunurilor sale, întocmit la 26 martie 1849, menționând și o ladă încuiată în care se găseau 101 cărți legate și 45 nelegate).

În 1854 s-a întors la Blaj, îndeplinind pâna în 1860 funcția de rector al Seminarului clerical. Apoi își petrece ultimile două decenii de viață “in cura animarum” ca paroh și protopop în Veres Mort. S-a numărat și între semnatarii petiției din 10 mai 1860, prin care fruntașii națiunii solicitau aprobarea pentru înființarea Astreii.

(Expunere ținută la data de 5 octombrie 1997 cu ocazia sărbătoririi a 175 de ani de la sfințirea bisericii ortodoxe Sângeorgiu de Mureș.)

Bibliografie:

- **Isaia Moldovan: Din întâmplările vieții.
Note și documente.**
- **Silviu Dragomir: Studii și documente
Vol.II. pag. 483-486.**
- **Traian Popa: Monografia Târgu-Mureșului
Pag. 156-158.**
- **Documente privind revoluția de la 1848
Vol.II. pag. 154-155**
- **V. Cheresteșiu: Adunarea națională de la Blaj
(3-5) 15-17 aug. 1848, pag. 471**
- **Chioreanu I.,Koncziany L.,Nițu,
V.,Ploeșteanu Gr.: Profiluri
mureșene. Vol. I., pag. 93-101.**

**PAROHIA ORTODOXĂ
SÂNGEORGIU DE MUREȘ
14 MARTIE 1999
PROGRAM**

Parastas de pomenire la 150 de ani a revoluționarilor participanți la Revoluția din Transilvania din anii 1848-1849 (Născuți sau înmormântați în Parohia Sângeorgiu de Mureș).

- Slujba religioasă:** GHEORGHE ȘINCAN, protopop
PETRU MIRON, preotul parohiei
SORIN BUGNER, preot
- Cuvânt de salut:** dr.DORIN FLOREA prefectul
județului Mureș, reprezentat de
Ioan Iacob-consilier
G-ra! CONSTANTIN DOROBANȚU
reprezentat de col. Ștefan Vălcăuan
VIZI IOSIF primarul comunei
- Evocări:** prof.dr. IOAN RANCA
lt-col. STELIAN MARIUS BONȚEANU
ILARIE GH. OPRIS, consilier

Plachetă de sculptorul Izsák Márton

**PARASTAS DE POMENIRE
LA 150 DE ANI
*a revoluționarilor participanți la Revoluția din
Transilvania din anii
1848 - 1849***

(Născuți sau înmormântați în Parohia Sângeorgiu de Mureș)

Profesor CONSTANTIN ROMANU-VIVU, prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus, membru în Consiliul Național Român, participant activ la revoluția din Țara Românească alături de Nicolae Bălcescu și la revoluția din Transilvania - născut în Pintic, martirizat în parohia noastră

Protopop ȘTEFAN MOLDOVAN, viceprefect al Legiunii a XII-a Mureșul de Sus, născut la Pintic, martirizat în parohia noastră

NICOLAE MUREȘAN, viceprefect, membru în Cartierul General al lui Avram Iancu, născut în Sângeorgiu de Mureș, fiul preotului ortodox din localitate

SIMION FARAGO - tribun, prieten apropiat al lui Avram Iancu, sângeorzan, martir al revoluției

Cancelistul NICOLAE MOLDOVAN - tribun, din parohia Sângeorgiu de Mureș

Protopop ELIE FARAGO - colaborator apropiat al lui Avram Iancu, din familia Farago, ctitori ai Bisericii Ortodoxe din Sângeorgiu de Mureș

10 români împușcați la marginea comunei Sângeorgiu de Mureș, spre Ernei și înmormântați acolo într-o groapă comună, în primăvara anului 1849.

6 români spânzurați în primăvara anului 1849 și înhumați în groapă comună la intrarea în cimitir, lângă clopotnița capelei ortodoxe.

MESAJUL
PREFECTULUI JUDEȚULUI MUREȘ
adresat locuitorilor comunei Sângeorgiu de Mureș cu
prilejul împlinirii a 150 de ani de la moartea
revoluționarului **CONSTANTIN ROMANU VIVU,**
prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus
precum și a revoluționarilor participanți la Revoluția din
Transilvania anilor 1848 - 1849

***Înalt Preacucernice părinte protopop Șincan, domnilor
ofițeri, oficialități locale, iubiți credincioși, stimați invitați,***

*Am răspuns cu plăcere invitației Parohiei ortodoxe și Consiliului
local Sângeorgiu de Mureș de a-mi exprima câteva gânduri în acest
frumos lăcaș de credință și rugăciune a lui Dumnezeu.*

*Parastasul de pomenire săvârșit astăzi, 14 martie curent, la 150
de ani de la moartea revoluționarului Constantin Romanu-Vivu, Prefectul
Legiunii a XII-a Mureșul de Sus și a revoluționarilor participanți la
Revoluția din Transilvania anilor 1848-1849 semnifică de fapt o memorare
a momentelor de sacrificiu dar și de glorie ale înaintașilor noștri.*

Faptele lor sunt și astăzi pildă pentru noi toți.

*Aveți o istorie îndelungată și plină de evenimente. Acum me-
moria colectivă și gândul de bine se îndreaptă retrospectiv spre faptele
și viața moșilor și strămoșilor voștri, spre suferințele și împlinirile lor.
Participăm astăzi la un eveniment spiritual cu profundă încărcătură
emoțională, eveniment în care instituțiile fundamentale ale societății
românești - Armata și Biserica -, într-o comuniune organică inspirată
de credința în puterea și forța absolută a dumnezeirii, în speranța și
șansa pe care o avem de la creatori, au convenit să propună un model de
comunicare și acțiune pentru binele societății, a ființelor umane.*

*După ce vreme de două decenii până și pronunțarea numelui
Creatorului era cenzurată, interzisă de un ateism certat cu lumea și
agresor mârșav al omului, acum este o mare eliberare sufletească și o
bucurie a conștiinței să-L putem descoperi, să-I trăim mesajul și măreția
fără limite la acest parastas comemorativ.*

Puterea credinței și energia sufletească, voința de bine, adevăr

și frumos, atașamentul organic față de ființa neamului sunt acele rosturi mari care de-a lungul veacurilor, în zbuciumate vremuri aici, pe plaiurile sângeorzene, Biserica și Armata au fost alături de oameni.

Onorată asistență,

Pământul acesta a fost și este producător de veșnicie, de nemurire. Veșnicia și aspirația spre mai bine au costat și comunitatea Sângeorgiului de Mureș multe jertfe și suferințe. Cei mai buni fii ai satului au pierit pentru neam și țară atunci când vremurile tragice i-au chemat la datorie. Parastasul de pomenire pe care l-am săvârșit astăzi este un semn și simbol al jertfei pentru pământul strămoșesc, pentru libertate și neatârănare. Glorie eternă eroilor neamului!

Înfruntăm astăzi viitorul crunt al istoriei? Asta am făcut de când ne știm, secol după secol. Nu suntem primii din neamul nostru pe care îi înfioară răsufierea înghețată a vremilor și nu vom fi noi primii pe care să-i îngenuncheze. Ne-au unit milenii și nu ne va risipi clipa oricât de grea. Avem de construit viitorul.

Există temeieri adânci și inspiratoare de optimism că, inteligența și sufletul poporului român mai conservă enzimele culturale, năzuințele și viața necesară pentru a produce o mutație istorică și a crea un durabil temei pentru cultură și civilizație de dimensiuni europene. Doar depășind trecătoare, meschine și superficiale interese politice și luptând împreună pentru un viitor luminos și drept vom merita încrederea poporului nostru, tihna noastră și fericirea copiilor noștri.

Tocmai de aceea noi, românii și maghiarii, care trăim și muncim împreună, avem aceleași scopuri și rosturi fundamentale. Aș putea spune că ceea ce caracterizează starea noastră de conviețuire aici, pe aceste meleaguri, este respectul reciproc, toleranța și efortul comun de a zidi o civilizație nouă ai cărei beneficiari să fim cu toții, fără nici o discriminare.

În încheiere, doresc să adresez felicitări celor care au gândit și organizat acest moment comemorativ întru cinstirea memoriei înaintașilor noștri.

Consider că parastasul de pomenire de astăzi de aici, de la Sângeorgiu de Mureș, are marelui rost de a corecta tentația rătăcirii semenilor, de a instaura încrederea în forțele proprii, iar noi, cei de astăzi, jurăm solemn să punem imperatiivele interesului național deasupra oricăror opinii personale de moment, demni de încrederea cu care istoria ne-a așezat la o nouă răsucruce. Avem de construit viitorul. Astăzi!

Vă mulțumesc.

Dr. Dorin Florea,
Prefectul Județului Mureș

SEMNUL CRUCII

Creștinul nostru ortodox își face cruce când trece prin fața unei biserici, când aude clopotele, când tună și fulgeră, când plouă cu grindină, când îi spune cineva o veste care îl zguduie, când se așează la masă, când începe sau termină lucrul, când pleacă într-o călătorie sau când ajunge la locul unde și-a propus, când intră sau iese de la un examen, când simte că trebuie să fie apărat de cineva sau ceva și, bineînțeles, de mai multe ori în biserică și neapărat când intră și iese de aici.

De ce își face credinciosul cruce? Din mai multe motive. Când e în biserică și asistă la slujbă are sentimentul că participă și el la actul sfânt. El însoțește cuvintele preotului prin însemnare cu semnul crucii la momentele cele mai importante. Când slujitorul se roagă pentru, să zicem, sănătatea familiei sale, cel prezent prin semnul crucii simte că participă și el la rugăciune, ca și când ar vrea să-l ajute în rugăciunea lui pe preot.

Când trece pe lângă o biserică, credinciosul se închină, ca să dea mărturie de credință. Îl salută pe Dumnezeu. Cum poți să treci pe lângă Dumnezeu fără să-L saluți? E scris asta în vreo carte? E vreo poruncă în acest sens în Scriptură? Nici vorbă. Dar de ce ar trebui să fie scris undeva că trebuie să-L saluți pe Dumnezeu? E o chestiune de bun simț. Creștinul face lucrul acesta pentru că așa simte el că e normal să facă atunci când trece pe lângă clădirea în care el știe că locuiește Dumnezeu. Să nu-l credem atât de primitiv încât să bănuim că nu știe că Dumnezeu e pretutindeni. Știe prea bine. Dar fiind pretutindeni, există și în biserică. Și fiindcă e biserică, acolo mai ales trebuie să existe ca într-un loc în care Dumnezeu așteaptă. Prin alte locuri Dumnezeu lucrează, supraveghează, mângâie, pedepsește, dar în Biserică așteaptă. Așteaptă să fie căutat, să fie întreat, să l se ceară, să fie chemat. Credinciosul n-are timp să intre întotdeauna înăuntru, sau poate trece cu autobuzul, sau cu tramvaiul, dar fiindcă știe de ce stă Dumnezeu înăuntru Îi trimite în treacăt un salut și o cerere, zicând în gând un "Doamne ajută!". Când pornește într-o călătorie și se însemnează cu semnul crucii, mintea lui formulează gânduri articulate. Îi cere asistența lui Dumnezeu să-l păzească de pericole, să-l însoțească în toată călătoria, să-i aibă în grijă pe cei rămași acasă, să-i asigure întoarcerea în pace, cu sănătate și cu

problema pentru care pleacă, rezolvată.

Însemnarea cu semnul crucii e și un apel, o chemare a lui Dumnezeu în noi, în mintea și inima noastră. Îl vrem criteriu al judecății noastre și al simțurilor noastre. E ca și cum am întinde mâna după o busolă înainte de a porni pe un drum necunoscut și fără alte criterii de orientare. Le avem desigur și pe acestea: șoselele, sextantele, busolele, radarul, dar parcă nu strică să ne asigurăm și de o orientare din partea Celui care nu se strică și nu greșește niciodată. Însemnarea cu semnul crucii e și o declarație solemnă că ești om cu frica lui Dumnezeu.

Se povestește că un evreu, cu prăvălie într-un sat, pleca odată cu căruța unui țaran să aducă marfă de la oraș. Trecând pe lângă biserică, evreul a observat că țaranul căruțaș nu și-a făcut semnul crucii. "Întoarce! Nu mai merg cu tine", i-a zis evreul. - "De ce jupâne?" - "Îți spun acasă." Și după ce au ajuns acasă i-a mărturisit: "Eu merg cu bani la mine și mă întorc cu marfă. Și tu mă poți jefui. Nu ești creștin cu frică de Dumnezeu." - "Ba sunt, jupâne, de unde știi că nu sunt?" - "Nu ți-ai făcut cruce când ai trecut prin fața bisericii. Eu sunt un biet evreu, nu cred în Hristos, dar am și eu Dumnezeul meu. Dacă nu te închini lui Hristos înseamnă că nu ai nici un Dumnezeu, și-mi poți face orice rău".

Astăzi, 14 martie 1999, în sfânta biserică din Sângeorgiu de Mureș, participăm împreună la parastasul de pomenire la 150 de ani a revoluționarilor participanți la Revoluția din Transilvania din anii 1848-1849, născuți sau înmormântați în Parohia Sângeorgiu de Mureș.

Mulțumesc domnului părinte paroh Petru Miron, domnului Ilarie Opreș - consilier, pentru invitația făcută de a fi alături de credincioșii sângerorzeni la acest eveniment important al parohiei dumneavoastră. De asemenea, doresc să adresez felicitări celor care au organizat acest moment comemorativ pentru cinstirea memoriei celor care s-au jertfit pentru înaltele idealuri ale Revoluției române din anii 1848-1849 - mulți, chiar foarte mulți din parohia dumneavoastră.

Să nu-i uităm! Să le fie țărâna ușoară și să le pomenim numele și să le facem cunoscute faptele!

Dumnezeu să-i odihnească!

**Pr. Gheorghe Șincan,
Protopop**

Personalitatea militară a prefectului Legiunii a XII-a din ținutul Mureșului de Sus Constantin Romanu-Vivu

Lt. col. Stelian-Marius Bonteanu

Comandantul Comandamentului Județean de Jandarmi - Mureș

Ce transformări trebuie să apară în personalitatea unui profesor pentru a fi apreciat "printre cei mai viteji căpitani ai lui Avram Iancu, alături de Simion Groza, Popa Balint și Axente Sever"?

Ce-l poate duce pe dascăl să ia arma în mână și să-și conducă legiunea în luptele cu forțele organizate ale nobilimii maghiare?

Ce altceva decât spiritul primăverii europene a anului 1848, care s-a manifestat pregnant în provinciile române, ce altceva decât dorința de ridicare a maselor, în special în Transilvania, la lupta pentru eliberare socială și națională, cu obiectiv final făurirea Daciei străbune?

Mai întâi, deși numit prefect al ținutului Mureșul de Sus, la 18 octombrie, Constantin Romanu-Vivu n-a plecat imediat la Reghin pentru a prelua conducerea prefecturii sale, ci s-a oprit la confluența Mureșului cu Târnava, unde și-a organizat o legiune de 1.500 de oameni, recrutați din satele din jur, și va acționa cu aceștia în teritoriul dintre Mureș și Târnava, cel mai amenințat de forțele nobiliare. Aici își așează mai întâi tabăra la Mihalt, iar apoi o mută mai înspre nord-est, la Cecălaca și Ațintiș.

În acest timp, forțele nobiliare cărora li s-au alăturat și unități din regimentele de grăniceri secui, conduse de ofițeri de carieră, au pornit împotriva legiunilor românești alcătuite din țărani slab înarmați și neinstruiți.

În primele lupte, forțele conduse de contele Lazar au avut unele succese, învingând, lângă Iernut, legiunea lui Florian Micaș și la Noșlac, legiunea lui Axente Sever.

Detășamentele nobiliare s-au îndreptat apoi spre Cecălaca și Ațintiș, cu intenția de a trece Mureșul, dar aici au fost întâmpinate de legiunea de sub comanda lui Constantin Romanu-Vivu care, în urma unor lupte crâncene desfășurate în zilele de 31 octombrie și 1-2 noiembrie 1848, au reușit să le înfrângă. În retragerea lor, aceste detașamente au fost încercuite și dezarmate, împreună cu o brigadă de husari secui, de lăncierii aceleiași legiuni.

În urma acestor victorii, el s-a îndreptat spre ținutul prefecturii sale, sosind la 22 noiembrie 1848 în comuna Teaca, unde și-a stabilit pentru moment cartierul general. De aici, a trimis acasă oamenii recrutați la Blaj și Ațintiș și a înrolat în locul lor oameni tineri din satele prefecturii sale, legiunea ajungând în scurt timp la circa 3.000 de lăncieri.

Încă din acest timp, Constantin Romanu-Vivu a început instruirea militară a lăncierilor din legiunea sa, fiind ajutat de locotenentul Bogza din R.II.Gr. români din Năsăud.

În scurt timp, pe baza instrucțiunilor de recrutare anexate Ordinului

nr.57 din 4 octombrie 1848, legiunea a sporit la circa 6.000 de oameni, începând, apoi, acțiunea de dezarmare din jurul satelor Band, Pănet, Cămpenița, Cuișeș și în alte localități din scaunul Mureș.

Către sfârșitul lunii decembrie 1848, Constantin Romanu-Vivu și-a mutat cartierul general la Reghin, de unde în fruntea acestora s-a îndreptat spre Gurghiu, dezarmând pretutindeni detașamentele nobiliare. Într-o perioadă scurtă de timp, el a reușit să pacifice întreaga sa prefectură, rod al talentului său organizatoric și a tenacității sale.

Este de remarcat faptul că în toate acțiunile militare pe care le-a întreprins a avut o atitudine umană față de prizonierii pe care i-a lăsat să se întoarcă la casele lor, fapt reieșit dintr-o scrisoare a colonelului Carol Urban, comandantul R.II.Gr.R. din Năsăud, adresată locotenentului Bogza, în care arată că Constantin Romanu-Vivu "s-a purtat frățeste cu prizonierii unguri, pe care i-a îngrijit, ocrotit și vindecat". La 19 decembrie 1848, Constantin Romanu-Vivu s-a aflat cu legiunea sa în împrejurimile orașului Târgu-Mureș, iar la 24 decembrie detașamentele sale au intrat victorioase în oraș.

Evenimentele însă se precipitau. În urma pătrunderii armatei revoluționare maghiare de sub comanda generalului polonez Iosif Bem în Transilvania, la sfârșitul lunii decembrie 1848 raportul de forțe s-a schimbat în defavoarea legiunilor românești și a trupelor imperiale.

În aceste împrejurări, când trupele de grăniceri de sub comanda colonelului Carol Urban au fost nevoite să se retragă în Bucovina din fața forțelor maghiare mult superioare, Constantin Romanu-Vivu, izolat și lipsit de ajutoare, a dat ordin legiunii sale să treacă munții. Planul lui însă nu a reușit, din cauză că trecătorile munților fuseseră, între timp, ocupate de trupele generalului Bem. În fața acestei situații este nevoit să se retragă în condiții grele, prin satele Budag, Sebeș (azi cătun al satului Rușii Munți), Râpa de Sus (azi Vătava), Măierău (azi Aluniș), fiind urmărit îndeaproape de inamic. Acum, forțele sale s-au risipit, rămânând numai cu 17 tribuni devotați, care îl vor urma în retragerea sa spre Toplița, intenționând să treacă Munții Călimani pentru a ajunge la trupele lui Urban în Bucovina, unde spera să-și refacă forțele, iar apoi să se reîntoarcă în Transilvania pentru a relua lupta pe valea Mureșului superior. Poposind în satul Gudea (azi Stânceni), la locuința tribunului Contai Zaharia, au fost surprinși aici în ziua de 8/20 ianuarie 1849 de un detașament de 60 călăreți secui aflați în patrulare, care l-au arestat împreună cu viceprefectul Ștefan Moldovan și cu încă doi tribuni, Maier Ioan din Huduc (azi Maiorești) și Nastea din Băița, fiind apoi transportați pe jos sub escortă la Ditrău, iar de aici la Târgu Mureș prin Praid.

Închei aici scurta prezentare a acțiunilor armate ale prefectului Constantin Romanu-Vivu, nu fără a arăta că în memoria neîmfricatului erou Unitatea de Jandarmi din Sângeorgiu de Mureș a inițiat acțiunile de aprobare de către Ministerul de Interne a denumirii de "COMANDAMENTUL DE JANDARMI JUDEȚEAN MUREȘ - CONSTANTIN ROMANU - VIVU".

Exegi monumentum

CONSTANTIN ROMANU-VIVU

Onorat auditoriu!

Ori de câte ori spiritul Revoluției române de la 1848 își face simțită prezența printre noi, cei de azi, cugetăm la pleiada strălucită de tineri care au făurit zorii unei vieți dorită în libertate, acest cel mai prețios atribut al vieții. Tineri ca Avram Iancu, prezent înaintea de Revoluție printre strămoșii noștri, aici la Sângeorgiu, apoi Alexandru Papiu Ilarian, Axente Sever, Constantin Romanu Vivu și mulți alții, dintre care comemorăm azi socotindu-l drept ca unul de-ai noștri, pe Constantin Romanu-Vivu.

Personalitatea lui este binecunoscută celor mai mulți dintre cei prezenți azi la a 150-a comemorare de la tragica trecere prin umilitoarea și nedreapta suferință între Dreptii neamului, fiindcă cetățenii comunei noastre l-au socotit - cum arătam - întotdeauna unul de-ai lor. Prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus, n-a fost, printre cei din strălucita generație de la 1848, un semen oarecare. Fiind unul dintre răzvrățiții împotriva episcopului unit de atunci al Blajului, Lemeny, din anii 1843-1845, este nevoit să treacă în Țara Românească, unde-l găesc evenimentele revoluționare de la 1848. Gândul la soarta fraților săi români din Transilvania a fost întotdeauna la tânăru profesor ardelean de dincolo de munți o prezență dragă inimii lui. Sufletul lui simțea, de acolo de unde era, greul jug sub care românii din neamul lui transilvănean se zbăteau de când Codex Tripartitum, acel urgisit cod feudal de legi făurit de Verböczi, i-a transformat în iobagi din oamenii liberi ce fuseseră înainte.

Iobăgia, această instituție rușinoasă, care macină substanța umană și demnitatea, a secolelor trecute se menținea cu toate avatarurile ei în Transilvania până în momentul când tinerii canceliști și prefecți de Legiuni, între care și eroul nostru Constantin Romanu-Vivu, au hotărât că a sosit timpul să-i zdrobească jugul. Se opunea însă acestui

demers spre libertate a unei națiuni române majoritare, o nobilime avidă de averi și cheltuitoare de venituri, compusă din câteva mii de familii, care a preferat opoziția sângeroasă ale cărei victime, într-un război nedrept, a fost cum bine se știe generația de la 1848.

Victimă a unui real și profund spirit de dreptate și echitate socială, convins că națiunea sa, cea mai veche și mai numeroasă dintre toate națiunile din Transilvania, este făuritoare, în cea mai mare măsură, a întregului patrimoniu transilvănean. Constantin Romanu-Vivu se pune în fruntea cetelor de glotași înarmați sumar și susține, asemenea lui Avram Iancu din Munții Apuseni, cel mai greu război cu un adversar bine pregătit militar, organizat și dotat. Când Revoluția trecea printr-un nedorit declin, urmărit de autorități, este arestat, dus prin Munții Giurgeului și întemnițat în închisoarea Scaunului Mureș până în ziua tragicului său sfârșit.

E greu să descriem acum și aici cum a sfârșit, la intrarea în Sângeorgiu de Mureș, acest temerar și promițător destin. Am produce doar întristare și am umbri spiritul de toleranță de care e atât de multă nevoie în Transilvania în zilele noastre. Dar momentul solemn la care asistăm azi, aici, trebuie să însemne o tristă dar veridică lecție de istorie vie, trăită în intimitatea noastră și, de aceea, de neuitat.

Sfârșitul tragic, până la limita indescriptibilului, al destinului acestui tânăr revoluționar român, asemenea curmării atâtor alte tinere destine de o parte și de alta a baricadelor ridicate în 1848-1849, ne obligă la învățăminte care nu trebuie uitate sau neglijate.

Comemorăm azi 150 de ani de la moartea acestui mare erou și avem datoria să veghem ca asemenea cruzimi, de care noi cei de acum nu învinovățim pe nimeni, să nu se mai repete.

Mulțumim participanților, ridicăm un gând de recunoștință Parohiei ortodoxe, intelectualilor satului Sângeorgiu de Mureș, tuturor celor care au sprijinit organizarea acestei manifestări, Primăriei, pentru modul exemplar de organizare a acestui eveniment de mare înălțare sufletească, spunând tuturor celor pomeniți azi - "Fie-le țărâna ușoară!"

Ioan Ranca,
profesor, doctor în istorie

Stimați credincioși!

Ne aflăm în aceste momente, împreună, pentru a aduce un pios omagiu celui care a fost Prefect al Gărzii Naționale pentru ținutul Mureșului de Sus, profesorul Constantin Romanu-Vivu.

Fire hotărâtă, clarvăzătoare, a fost un înfocat purtător al ideii de unire a țărilor române, într-un singur stat național.

Participant activ la mișcarea revoluționară din Țara Românească, unde a fost comisar cu propaganda, și-a câștigat încrederea și prietenia lui Nicolae Bălcescu.

Odată înăbușită revoluția din Muntenia, tânărul revoluționar s-a întors la mijlocul lunii octombrie 1848 în Transilvania.

Alăturându-se mișcării revoluționare din Ardeal s-a impus prin dârzenia și însuflătura cu care cuvânta, dar și prin ideile susținute dintre care cea mai importantă a fost aceea “de ștergere a diferenței religioase dintre români”.

Ca o recunoaștere a meritelor sale, în 18 octombrie 1848 a fost numit prefect al Legiunii a XII-a, cu hotarele între Mureș și Someș.

În perioada cât a ocupat această funcție s-a preocupat de rezolvarea problemelor administrative, economice și juridice ale prefecturii, nelăsând însă la o parte pregătirea militară a celor înrolați în lagărul miliar de la Teaca.

Având sub comanda sa directă o legiune formată din contingente de voluntari, care însumau aproximativ 3.000 de oameni, a reușit ca până la finele anului 1848 să pacifice întreaga prefectură. Această izbândă o fost însă, de scurtă durată, deoarece forțele armate imperiale au intervenit, înecând în sânge mișcarea revoluționară a românilor transilvăneni.

Constantin Romanu-Vivu, împreună cu câțiva colaboratori apropiați au fost arestați în localitatea Stânceni, fiind supuși unei detențiuni prelungite.

Într-una din primele zile ale lunii martie a anului 1849 este asasinat mișelește împreună cu subprefectul Ștefan Moldovan, la ordinul nemeșimii maghiare.

În acest fel a dispărut cel mai autentic tribun al țăranimii mureșene, a cărui puternică credință în dreptatea cauzei poporului român, cu care se identificase prin întreaga ființă, i-a călăuzit pașii până în ultima clipă a scurtei sale vieți.

col. Ștefan Vălcăuan

Șeful Statului Major al Comandamentului de Jandarmi Teritorial
Târgu Mureș

CONSILIUL POPULAR AL COMUNEI SUBURBANE
Sîngeorgiu de Mureş
Biroul executiv

DECIZIA nr. 13e/1985
=====

Biroul executiv al Consiliului Popular al comunei
Sîngeorgiu de Mureş, în şedinţa de lucru din data de 30.XI.1985,

Avînd în vedere referatul tov. Oprîş Ilarie-
Gheorghe, preşedintele Biroului executiv al Consiliului Popular
comunal Sîngeorgiu de Mureş, discuţiile şi propunerile făcute pe
marginea materialului prezentat.

Avînd în vedere avizul de principiu al comisiei
şcolare de Sistematizare cu privire la amplasarea în centrul civic
al localităţii de reşedinţă Sîngeorgiu de Mureş, în faţa clădirii
şcolii generale a bustului patrietului român "CONSTANTIN ROMANU-
VIVU";

În temeiul dispoziţiunilor art.66 din Legea nr.57/
1968 de organizare şi funcţionare a consiliilor populare:

d e c i d e :

Art.1.- Se aprobă amplasamentul bustului revoluţiona-
rului paseptist "Constantin Romanu-Văvu", căzut şi înmormîntat în
anul 1849 în localitatea Sîngeorgiu de Mureş, în faţa Şcolii
generale de le ani din localitatea de reşedinţă Sîngeorgiu de
Mureş, conform planului de situaţie anexat, care face parte inte-
grantă din prezenta decizie.

Art.2.- Terenul de amplasament nu este agricol. Pentru
obiectiv nu se fac utilităţi.

Art.3.- Gu ducere la îndeplinire a prezentei decizii
se însărcinează preşedintele Biroului executiv tov. Oprîş Ilarie
Gheorghe.

PRESEDINTE
Oprîş Ilarie Gheorghe

SECRETAR
Puni Lazăr

Onorați invitați, dragi creștini!

Participăm astăzi la un parastas de pomenire prilejuit de aniversarea a 150 de ani de la revoluția din 1848, parastas în memoria revoluționarilor, ale căror nume se leagă de comuna noastră.

Parohia ortodoxă din Sângeorgiu de Mureș, prin slujitorii ei, și-a făcut și-și face datoria față de marile personalități ale neamului organizând această întrunire de suflet, de aducere-aminte.

Știm cu toții că 1848 era vremea unei frumoase deșteptări naționale, când diferite popoare juraseră că vor muri pentru patrie și libertate, pentru sfânta țărână a înaintașilor.

Creștinii plini de foc și de dorință și-au unit glasurile și voința pentru apărarea ființei naționale, pentru apărarea identității naționale. Ei știau că apărarea neamului și a limbii fiecărui popor este o datorie sacră, că fără aceasta, viața fiecăruia din noi e "noapte fără stele, zi fără soare". Faptele eroice ale glorioșilor martiri ai libertății ne însuflețesc și pe noi. Acest minunat izvor de fapte mărețe ne îndeamnă să cinstim istoria fiecărui popor, să ne amintim cu pioșenie și cinstire cuvenită. Dar înainte de toate, noi, eroii acestor zile, făuritorii istoriei de azi, să facem ceva înălțător, ceva veșnic pentru această localitate, pentru acest neam. Să păstrăm moștenirea înaintașilor cu o mare stăruință, dar înainte de toate să învățăm că avem nevoie de unire și înțelegere între oameni, avem nevoie de întâlnirea tuturor inimilor în cuget și simțire, indiferent de limbă, indiferent de religie.

Fie ca acest an aniversar al popoarelor să ne apropie, să ne unească, astfel ca toți să fim pentru unul și unul pentru toți.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Sângeorgiu de Mureș
14.III.1999

Vizi József,
Primarul comunei Sângeorgiu de Mureș

Gheorghe Șincan, Ștefan Vălcăuan, Petru Miron, Marius Bonteanu, Coriolan Pop Lupu, Ioan Iacob, Ilarie Gh. Opreș

Vizi Iosif, Moldovan Petrică, Dorin Borda, Cherecheș Vestian, Tătar Alexandru, Viorel David, Lazăr Fărăgău, Ghirbe Gheorghe, Toader Opreș, Petru Zidăruș

Fraților,

Duminica aceasta, 14 martie, pentru noi, credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, locuitorii acestei comune, Sângeorgiu de Mureș, are o încărcătura deosebită. Dumnezeu a rânduit ca în săptămâna a treia a Sfântului Post al învierii Domnului nostru Iisus Hristos, când pericopa evanghelică la Sf. Liturghie vorbește despre Sfânta Cruce, altarul de suferință și jertfă al Domnului, să poposim la umbra ei și să ne luăm putere pentru a putea ajunge cu pace și mulțumire sufletească la sărbătoarea sărbătorilor, a învierii Domnului Iisus Hristos.

Rădăcina, adică începutul și semnificația acestei zile, nu se poate cuprinde în rama istorică a timpului. Ea se regăsește ca un arc în timp de la așezarea de către Dumnezeu a pomului „cunoștinței binelui și răului” în mijlocul Raiului și promisiunea lui Dumnezeu, după căderea lui Adam în păcat că „la vremea potrivită va trimite în lume un izbăvitor”, lucru împlinit în persoana Domnului nostru Iisus Hristos în Betleemul Iudeii.

Crucea însă ne dă putere și ne îndeamnă să medităm asupra suferinței, a jertfei în general, dar și asupra biruinței binelui asupra răului, asupra pomului cunoștinței binelui și răului din timpul lui Adam - cel vechi identificat cu crucea lui Iisus - Adam cel nou.

Crucea este altarul de suferință și biruință a vieții asupra morții. Aceste gânduri ne duc la cea de a doua încărcătură a zilei de azi, adică la momentul de aducere-aminte, de evocare și cinstire în mod deosebit prin rugăciune de veșnică pomenire pentru înaintașii și eroii noștri de la 1848-1849 care au urmat pilda Mântuitorului, jertfindu-se pe altarul neamului în nădejdea biruinței binelui asupra răului. Lupta, suferința și jertfa lor au fost încununare de succes și izbândă prin noi, urmașii lor, care nu i-am uitat și nu-i vom uita niciodată. Dumneavoastră, fiii acestei parohii, puteți fi bucuroși sufletește că sunteți urmașii făuritorilor de biruință veșnică și nemurire. Aceste rugăciuni de pomenire ce le-am făcut, vin ca o mulțumire pentru dăruirea și jertfa lor pentru neam.

A treia încărcătură a zilei de azi este dată de prezența dumneavoastră, azi, aici, oaspeți dragi, enoriași și voi copii, care denotă

dragostea și importanța ce le-o acordați eroilor neamului. Toate acestea ne dau puteri sporite a ne duce și noi crucea spre biruință.

În calitate de părinte paroh doresc din adâncul inimii mele să aduc mulțumiri onorațiilor noștri oaspeți ce-au fost prezenți azi în sfânta Biserică, pentru gândurile și evocările expuse. Asigurăm pe domnul Prefect de faptul că vom căuta să împlinim toate cele necesare în ogorul Domnului pentru a putea fi demni urmași ai celor sărbătoriți azi.

Mulțumesc Părintelui Protopop Șincan Gheorghe Nicolae și părintelui din Poenița, Sorin Bugner, pentru cuvintele, îndemnurile adresate și rugăciunile înălțate către Dumnezeu.

În mod deosebit mulțumesc d-lui consilier Ilarie Opriș pentru toată strădania și alergătura depusă în vederea reușitei acestei sărbători deosebite precum și d-lui primar Vizi Ioșca.

Dragi enoriași, copii, oaspeți, cadre didactice și frați părinți, în încheiere se cuvine să mulțumim lui Dumnezeu că ne-a îngăduit ca în această însoțită zi, cu pace și mulțumire sufletească să ne aducem aminte de cei ce s-au jertfit pentru noi și să-i cinștim aducându-le slavă și preamărire. Amin!

preot paroh Petru Miron,
Parohia Ortodoxă Sângeorgiu de Mureș

**Înalt Preacucernice părinte protopop Șincan,
domnilor ofițeri, domnule părinte paroh Miron,
iubiți credincioși, stimați invitați,**

Parohia ortodoxă din comuna noastră comemorează astăzi 150 de ani de la moartea revoluționarului Constantin Romanu-Vivu, prefectul Legiunii a XII-a Mureșul de Sus, precum și jertfa altor revoluționari care s-au născut sau au murit pe aceste meleaguri sângeorzene.

Vreau să mulțumesc Consiliului parohial ortodox, Comitetului parohial ortodox, domnului părinte paroh Petru Miron pentru sprijinirea organizării și implicarea efectivă în realizarea acestei activități, astăzi, 14 martie, 1999, în Duminica Crucii, în prezența înalților oaspeți și invitați care ne onorează. Mulțumesc credincioșilor din parohia noastră care au venit azi în număr atât de mare încât biserica a devenit neîncăpătoare, precum și elevilor și cadrelor didactice ale Școlii Generale din comună care poartă numele lui Constantin Romanu -Vivu, prezenți și ei în programul care se desfășoară azi. Le mulțumesc cadrelor didactice și elevilor care au curățat și pus flori la mormântul și troița revoluționarilor Constantin Romanu -Vivu și Ștefan Moldovan, precum și la bustul lui Constantin Romanu -Vivu din fața Școlii Generale.

Trebuie să mulțumim Protopopiatului Ortodox Târgu Mureș, domnului protopop Gheorghe Șincan, care participă alături de noi la parastasul de pomenire a eroilor noștri. Mulțumesc Comandamentului de Jandarmi Mureș, cu sediul în comuna noastră, domnului lt.col.Stelian Bonțeanu și domnului lt.col. Coriolan Pop Lupu pentru ajutorul dat și pentru participarea efectivă la acest eveniment, precum și domnului col. Ștefan Vălcăuan, șeful statului major al comandamentului de jandarmi teritorial pentru mesajul adus și citit din partea domnului general Constantin Dorobanțu - comandant, domnului profesor de istorie, doctor Ioan Ranca pentru mesajul la acest eveniment comemorativ.

Mulțumesc prefecturii Mureș, domnului prefect Dorin Florea pentru mesajul transmis prin consilierul dânsului, domnul Ioan Iacob, și nu în ultimul rând, domnului primar Vizi Iosif pentru participarea dânsului alături de noi la activitatea noastră, pentru cuvântul și salutul transmis, precum și consilierilor locali, domnilor Ștefan Laslo și Ioan

Moldovan care au sprijinit realizarea acestei activități.

Istoricul mureșean Vasile Netea scria, în anul 1933, în cartea "Figuri mureșene" (capitolul IV - Constantin Romanu -Vivu): "Mormântul său nici astăzi n-a fost edificat în piatră și asupra lui încă nu a fost așezat un monument. Această uitare e o rușine pe care viitorul și oamenii vor trebui să o îndrepte". Credincioșii din Parohia ortodoxă din comuna noastră, după 55 de ani, au edificat în piatră mormântul și au pus o troiță în anul 1988. În anul 1989 au ridicat un bust în parcul din fața Școlii Generale care, în anul 1992 a primit numele revoluționarului Constantin Romanu-Vivu.

Documentarul întocmit cu ocazia acestei comemorări cuprinde fapte și nume legate de această parohie, care în decursul istoriei a avut o viață zbuciumată, dar datorită unor preoți parohi, adevărate personalități ale județului, patrioți și buni sângeorzeni au contribuit la prosperitatea parohiei și a întregii comune.

Tuturor celor pomeniți azi, la acest parastas, să le fie țărâna ușoară și să promitem că vom face ca faptele eroice și numele lor să nu fie uitate niciodată.

Ilarie Gh. Opriș,
Consilier

INIMI FIERBINȚI, TRANSILVANE...

“Așezați unde suntem, în bătaia tuturor vânturilor, ca și cum ne-ar fi fost menirea să stăm de strajă în fața și împotriva celor mai sălbatice vijelii, toată viața noastră de aproape două mii de ani n-a fost altceva decât o trântă cu primejdia”. Mărturisesc, n-aș fi putut afla un început mai bun și mai fericit, pentru a fi așezat în capul rostirii gândurilor care urmează, ca profeticele cuvinte ale marelui savant român Nicolae Iorga, cuprinse în “Cronica ilustrată” a doamnei Emilia Opriș.

Întrebat o dată ce este țara, în viziunea lui o “România înconjurată de români”, Nicolae Iorga răspundea atât de simplu: pâine și apărare! Adică, pâinea pe care au făcut-o toți truditarii gliei, care au și dat numele țării. Deci, țaranii români. Apărarea? Ea consta în tăria acelei unice trinități, constituite din cei trei stâlpi ai dăinuirii prin timp, pe care se sprijină națiunea, autocompletându-se și determinându-se: biserica, armata și școala. Nicolae Motora și George Târnoveanu, cei aici pomeniți printre aleșii neamului, membri ai Consiliului Național Român județean Mureș, au făcut parte dintre acei preoți luminători și înaintestătători, care au fost stâlpul de început într-o împlinire a ursitei de a duce azi țara pe piepturile lor. Țara asta ei au păzit-o și i-au știut rostul pe lume. Aici, în coasta Târgului de Mureș, mustind de atâta istorie purtată în toate ale noastre, noi știam mai bine decât oricine că „cine n-are în dragostea de țară, patriotism și credință, nu valorează nici o lăascaie”, că „omul e mare când își face datoria sacrificându-se pentru țară”. Ei și-au făcut, din plin, datoria! Sub uraganul aplauzelor și uralelor de la Alba-Iulia s-a întărit credința că generațiile viitoare își clădesc mărirea neamului pe jertfele celor căzuți.

Născută în inimă de Transilvania a secolului XI, localitatea Sângeorui de Mureș venea să depună mărturie despre vechime și continuitate aici. O atestă depozitul de bronz, dovezile amintind de culturile Arieș-Cucuteni și Coțofeni, ieșite la iveală în locurile numite „Sub Ghera”, „Căpâlna”, „Vârful Dealului”, „Dealul Bunii”, „Libanci”. Între răsăriturile și apusurile soarelui unei istorii în care toate se petrec precum într-un cântec de cele mai multe ori de jale, stau toate. Acolo se așează țaranii din Tofalău, cu durerea lor ajunsă până departe prin Franța și Italia, umiliți de baronul Apor Karoly. Trei sute de suflete aruncate în drum cu copiii și

bătrâni neputincioși, în ploaie și frig, alungate de pe pământurile lor, au luat calea pribegiei. Aici trăgea Crăișorul Iancu la familiile Mureșan și Farago. Aici, la Căpâlna, în coasta Sângeorgiului au fost batjocoriți și uciși de cătanele împărătești, în 1849, Constantin Romanu-Vivu, prefectul și comandantul Legiunii a XII-a, cel care a călcat dușmanul la Ațintiș și Cecălaca, precum și tovarășul lui de arme - Ștefan Moldovan. De aici a fost luat, neîntrebat, și aruncat în iadul de foc și de sânge de la Moisei, Lazăr Buja, tatăl a cinci copii. Lui Constantin Romanu-Vivu, patriotului aflat mereu în tranșeele idealului înalt al reîntregirii neamului, în anul 1936 i s-a ridicat un monument, pe locul uciderii sale mișelești. Numai că în 1940, pe atunci când, după diktatul de la Viena, statuia Iancului de la Târgu-Mureș era dusă de moți cu carele la Cămpeni, Țara de piatră a Apusenilor, când Lupa Capitolina (Lupoanca) lua drumul Turdei, când "Ostașul român" era dinamitat, nici acest monument din dealul Sângeorzului n-a fost cruțat fiind aruncat în aer. Cei care doreau să ne fie șterse până și numele de pe pietrele și crucile mormintelor din cimitire știau bine că "mai orfan este cel care nu are strămoși". Sub pruni vă sunt strămoșii.

Aici se află azi, printre noi, și consăteanul dumneavoastră Gheorghe Opriș, care ne-a pictat și desenat istoria. O istorie trăită.

Aș pomeni în acest moment și o inscripție din Tomi, aflată de savantul Vasile Pârvan: „Celor morți nu mai le este dor de nimic, ei nu mai au iubire!”. Prin gestul dumneavoastră, ați dovedit azi contrariul. Cei duși se bucură de iubire și neuitare! Fie ca ceea ce azi aici ați durat să nu mai aibă vreodată soarta monumentelor amintite. Iar mâna care se va mai întinde să zădărnicească ce este dat nemuririi, supărării și judecății neamului să fie supusă.

Acum, în pragul celei mai mari sărbători a Creștinătății – Nașterea Domnului – și Anul Nou, prin urările noastre tradiționale vă doresc ca Dumnezeu să vă aducă pacea în suflete, sănătate și împliniri.

Sărbători fericite și "La mulți ani!".

Sus inima, români!

Lazăr Lădariu

Alocuțiune rostită duminică, 17 decembrie 1995, în comuna Sângeorgiu de Mureș, cu prilejul dezvelirii plăcii comemorative omagiindu-i pe preoții Nicolae Motora și George Târnavăanu.

(Lazăr Lădariu, TRANSILVANIA DIN SUFLET, Editura Tipomur, 1996)

DESTINUL TOFĂLENILOR

Prof. **Dimitrie Poptămaș**

Directorul Bibliotecii Județene-Mureș

Câți își mai pot închipui astăzi că, în urmă cu mai bine de o sută de ani, Tofalăul, sat românesc, își ducea viața asemeni altor localități din Câmpia Transilvaniei? Erau oameni harnici care, de secole, în fiecare primăvară aruncau sămânța dătătoare de viață, pentru ca toamna să le fie mai bogată iar copiii să se bucure împreună cu părinții, biserica și școala fiindu-le singura mângâiere. Focul revoluției de la 1848 încă nu era stins. Între aceste dealuri mistuite de flăcări, vestea desființării iobăgiei încă n-a ajuns. Întârzia tot așa cum apăsarea dura de secole. Cu toate acestea, tofălenii erau demni. Ei știau de la moșii și strămoșii lor că au o vechime de sute de ani. Avuția lor era pământul, darul lui Sigismund Rákóczi, de la 1607, întărit și consfințit de Conscripția Czirakian din 1819-1820. Dar liniștea nu le-a fost de lungă durată. În loc de binefacerile post-revoluționare, începea calvarul unui lung proces urbarial al cărui final i-a condus pe săteni pe drumul pribegiei și sărăciei, iar localitatea desființată.

Dar să vedem cum a evoluat această localitate a cărei denumire se mai păstrează și astăzi, având case răzlețe ale unor gospodari așezați aici ulterior, aparținând comunei Sângeorgiu de Mureș.

Satul Tofalău este menționat pentru prima dată în acte de cancelarie în anul 1501 iar apoi în 1529, ceea ce nu înseamnă că localitatea nu putea fi mult mai veche. Denumirea sa vine de la lacul format la poalele Dealului Mare, la cumpăna apelor, care adesea inundau, aducând prejudicii agriculturii. Așa cum spuneam, o parte din locuitori sunt împrăștiți în anul 1607 de către principele ardelean Sigismund Rákóczi. Din recensământul alcătuit pe bază de

urbării în timpul cunoscutei Sancțiuni Pragmatice, în 1713, aflăm că la Tofalău erau 4 iobagi și 6 jeleri, care dețineau un teren de 51 câble (adică de semănat), și un loc cositor de 33 zile. Ca dimensiuni și formă de evoluție era o localitate nu prea mare. Statistica oficială din anul 1856 menționează la Tofalău 197 locuitori, din care 185 erau greco-catolici, deci români, și 11 reformați.

În a sa descriere despre Scaunul Mureș, alcătuită în anii 1860-1861, Benkő Károly ne descrie localitatea Tofalău ca situată sub Dealul Mare la mijlocul direcției dinspre est spre vest cu numai câteva rânduri de case, în total 36, între care se află gospodăria baronului Apor Karoly. Terenul localității era de 793 iugăre, din care 392 arabil, pentru coasă de 33 zile, vie, pășune și pădure, o mică suprafață fiind neroditor. O parte din pământ este al baronului Apor, iar alta a populației. Mai semnalează biserica greco-catolică din lemn, acoperită cu șindrilă, casa baronului, fabrica de spirt și moara. Localitatea, până în anul 1845, a fost cătun al satului Cotuș.

Satul Tofalău este menționat în Memoriul din 27 mai 1852 al parohului Faragó din Târgu-Mureș pentru distrugerile din timpul revoluției, alături de Sângeorgiu de Mureș, unde au fost jefuite bisericile. Despre cărțile care au rămas, găsim inventarul alcătuit cu numai un an înainte de tragedia tofălenilor (1868), alcătuit de către preotul Emanuil Caliani.

Sunt cuprinse cărțile de ritual bisericesc între care: Catavasier (București, 1724), Evanghelie (București, 1742), Strastnic (1753), Evanghelie (1784) și Biblia lui Samuil Micu (1795), toate de Blaj. La fel ca multe localități din jud. Mureș, Tofalău a păstrat un exemplar din Cartea românească de învățătură apărută la Iași în anul 1643. Reconstituim drumul cărții și prezența ei aici pe baza exemplarului, proprietate a bisericii ortodoxe din Cămărași (jud. Cluj). Ea a fost cumpărată la prețul de 4 galbeni din cămara domnitorului, în anul apariției. Ajunge în anul 1680, în

Hondol (jud. Hunedoara) cumpărată cu 7 galbeni, Șoimuș și apoi Deag (Mureș) pentru ca în cele din urmă în anul 1813 să fie cumpărată de Fărăgău Gheorghe pe seama bisericii unite a Tofalăului, consemnare făcută de Pop Alexandru din Sângeorgiu.

Așa s-a derulat viața tofălenilor, ca a multora din inima Transilvaniei. Cu necazuri și bucurii, familii numeroase, avuți și neavuți, strânși iarna în căldura caselor din pământ, buchisind cuvântul după slove vechi, iar vara neajungându-le să trudească pământul. Duminica și de sărbători, se adunau în bisericile lor pentru a aduce laudă lui Dumnezeu, pentru ca, într-o bună zi, viața satului să fie curmată definitiv, într-un proces cu urmări deosebit de grave.

Revoluția din 1848 din Transilvania nu aduce după sine, așa după cum ar fi fost firesc, desființarea iobăgiei. Cu toate promisiunile și proiectele fluturate de la diferite tribune privind abolirea cu desăvârșire a prestațiilor feudale, redarea pământurilor, precum și stabilirea relațiilor dintre țărani și proprietari, întârziiau, iar întârzierea adâncea starea de nesiguranță, mai ales pentru populația românească a Transilvaniei. Așa se explică numărul mare de memorii revendicative adresate Curții Imperiale din Viena, prezența sistematică a unor deputațiuni, șir neîntrerupt de supplex-uri, ca un strigăt unit de disperare, venind din piepturile a zeci de țărani și intelectuali. Asemănătoare era și situația tofălenilor năpăstuiți de soartă, ale căror greutăți începeau de abia acum.

Baronul Apor Karoly, președintele Tablei Regești a Transilvaniei, pe atunci la Târgu-Mureș, stăpânitor și proprietar absolut, nu numai al pământurilor de la poalele Dealului Mare dar și al locuitorilor, a găsit de cuviință să-și întregească moșia din Tofalău. Pretextul era simplu. El era redactat printr-o depunere de jurământ în fața instituției a cărei temeinicie era relativă, bazat pe o axiomă, "dreptul celui mai mare". Tocmai pentru acest fapt îl reproducem așa cum a apărut el în Gazeta Transilvaniei din 20/8

octombrie 1869: “Jur pe aceea, ca în 1842 sau 1843, când mi-am lășit posesiunea tofăleană, posesiune aflătoare în mâna acuzaților, s-a dat lor spre folosirea, sau prin mine sau la încredințarea mea, prin vătavul curții mele pe lunga condițiune hotărâtă de a li se putea lua îndărăt, pe temeiul convențiunii cu gura ori scris”.

După cum semnala Dr. Ioan Rațiu, unul din apărătorii tofălenilor, părinții, moșii și strămoșii lor, în calitate de coloni (adică iobagi), le-au lăsat moștenire intravilane cu prestațiuni urbariale. Ignorând acest drept și invocând unele ordine ministeriale privitoare la pământurile secuiești, baronul Apor Károly obține prima victorie încă din anul 1866 la Tabla și Curia Regească din Budapesta, printr-o procedură unică în derularea proceselor urbariale. Astfel, după ani de zile se face așa zisa “dreptate” în favoarea stăpânului. Țăranii sunt dezmoșteniți de pământuri, iar bunurile, sechestrate și scoase la licitație, pentru achitarea pretinselor datorii, restante încă din anul 1850. Momentul execuției silite a fost stabilit cu doi ani mai târziu. În toamna anului 1869, în zilele de 1-2 octombrie când muncile câmpului erau încheiate, când recolta era pusă la adăpost, începea calvarul acestor oameni. De pe o zi pe alta, 16 familii, care întruneau aproximativ 300 de suflete, erau scoase pe un câmp lângă drum, fiind silite să-și abandoneze acoperișul caselor și puținul agonisit. Pentru ei iarna se apropia cu pași repezi sub amenințări, prima brumă înconjurând obrazul fraged al copiilor aflați zi și noapte sub cerul liber, lipsiți de pâinea cea de toate zilele, urmăriți de lunga pribegie care abia începea. Iată ce declarau prin avocatul lor, dr. Rațiu, țărani Zaharia Moldovan, Ioan Tătaru, Ioan Moldovan și Ioan Simon: “Ceea ce s-a întâmplat cu noi nu este o emigrațiune sau o exposionare ci este unul din vandalismele cele mai feroce. Opt zile trecură, de când comisarul tribunalului ne-a aruncat afară din localitățile și edificiile noastre zidite prin noi și prin strămoșii noștri; opt zile sunt de când 300 de suflete infanți (copii) pe brațe și

cu bătrâni neputincioși suferă sub cerul liber, în apropierea unui drum, suferind de frig și foame, bătuți de vifore și ploii. Asta încă nu e destul, dregătoria politică ne licitează de două zile toată averea, produsele de estimp (din acest an) și vitele noastre pentru restanțe de prestațiuni”.

Un ecou fără precedent a stârnit această măsură inumană nu numai în Transilvania, ci și în România, Ungaria și chiar în numeroase țări din Europa. Se fac apeluri la rațiune. Era de necrezut ca “ în patria pretinsă a civilizației moderne” să se întâmple asemenea lucruri “nedemne de secol “, care nu fac altceva decât să ducă la “ degradarea omenirii “. Sunt cuvintele de solidaritate ale românilor de pe Târnave înscrise într-un apel care continua astfel: “O Tempora! O Mores! până când această administrație, până când această justiție fără umanitate?”. Cuvintele se derulează într-un crescendo ajuns pe culmile disperării: “ Apelăm! apelăm la forul opiniei publice europene! Apelăm la toți cei care au sentimente umane! Apelăm la înaltul nostru împărat Francisc Iosif I. Apelăm la tronul tronurilor, la împăratul împăraților – Dumnezeu, rugându-L: Pune, Doamne, capăt acestor suferințe! Fă ca suflarea ta să aibă liniște pe pământ, în care să te venereze și să-ți aducă cuvenitul tribut... 300 de suflete n-au loc pe pământ...”.

În apărarea tofălenilor s-a ridicat eminentul profesor și publicist Alexandru Roman, deputat în Parlamentul Ungariei, viitorul membru onorific de la fondarea Academiei Române. În interelările sale adresate Parlamentului budapestan și Ministerului de Justiție, lua apărarea, prezentând documente privitoare la drepturile acestor oameni cu suflete îndurerate, care au o singură vină, faptul că robota nu a fost desființată, că se mențineau mijloacele silite de muncă. Drept răspuns la toate acestea este periclitată calitatea sa de deputat.

Pentru tofăleni, toamna și iarna anului 1869/1870 nu erau

așteptate, ca în alți ani. Trei sute de țărani încartiruți pe pământurile lor, străjuiau sub cerul liber. Ei aveau o singură “vină”, aceea de a fi muncit și trăit cinstit, crescându-și generațiile de copii în căldura sărăcăciosului lor cămin. Acum erau lipsiți de hrană și îmbrăcăminte, înfruntând foamea și frigul sub amenințările comisarului Tribunalului Târgu-Mureș. Apelurile salvatoare și de întrajutorare se răspândesc cu viteza fulgerului peste tot unde tronează omenia. Nici nu se putea altfel, atunci când voci disperate cereau ajutor, când oficiosul ziar Gazeta de Transilvania semnala situația fără precedent a celor “300 de suflete (care) n-au loc pe pământ“. În spiritul solidarității românești se iau pretutindeni măsuri, se organizează comitete de inițiativă și întrajutorare pentru a atenua marea durere a tofălenilor. Ziarul se situează în primele rânduri, publicând număr de număr pe prima pagină, apeluri, contribuții, informații privitoare la situația acestor oameni în luptă cu vicisitudinile vremii. Primele ajutoare încep să sosească la numai 10 zile de la nefericita întâmplare. Ioan Tătaru, Teodor Sabin, Ioan Moldovan și Zaharia Moldovan, în numele tofălenilor, aduc mulțumire publică pentru 29 de florini. Între ofertanți se numărau Iacob Bologa, fost consilier aulic, omul politic Ilie Măcelaru ambii cunoscători ai axiomei “Dura Lex, Sed Lex”, foști participanți la Tabla Regească din Târgu-Mureș unde acum baronul își făcea singur dreptate, eludând legea. Lor li se alătură Zaharia Boiu, cunoscut pedagog și publicist, și profesorul blăjean Ioan V. Rusu.

În Târgu-Mureș se constituie la 3 noiembrie un Comitet de întrajutorare în cauza tofălenilor. Președinte este ales negustorul Demetriu Fogarasi, Iosif Fülöp casier, protopopol ortodox Partenie Trombitas, cooperatorul greco-catolic Vasile Hosu și preotul reformat Kovács Áron membri, iar Nicolae Ladea, concipient al avocațiilor. În colectarea și coordonarea ajutoarelor, un rol deosebit l-a avut avocatul dr. Ioan Rațiu, principalul apărător al tofălenilor în

proces. În primele zile ale lunii noiembrie, cu o delegație, vine la Târgu-Mureș, unde procedează la distribuirea primelor ajutoare, aducând mângâierea sufletelor oropsite. Se stabilesc sume pentru fiecare familie expropriată, constând în câte 7 napoleondori (monedă franceză de aur echivalentă cu 20 lei), proveniți din România și 6 florini. Tofălenii mulțumesc prin cuvinte de aleasă recunoștință făcând referiri pentru “atât cești din patrie binefăcători cât și voi, adevărați strănepoți ai lui Ștefan cel Mare”.

Impresionantă este oferta Junimii studioase din Budapesta care alătură celor 30 de florini cuvintele de îmbărbătare și speranță: “Fie ca să putem cu toții preda această comună sub numele de Traiana liberă, reprevăzută cu pământ”. Din partea unor reviste de prestigiu și prin ele, între care Gazeta de Transilvania, Românul, Federația și Albina, de la instituții de cult, mitropoliile din Blaj și Sibiu, din Lugoj, Brașov, Oradea, Gherla, Cluj continuă să se adune sume însemnate de bani. Locuitorii din Boița (Turmu Roșu) oferă suma de 47 florini cu mențiunea că: “Românii din scaunul Tâlmaciului se află de mult timp în asemenea proces (urbarial) cu așa numitele 7 județe unde domnii se luptă pentru recăștigarea pământurilor”. Deosebit de importantă ni se pare reflecția unui jurnal de opoziție din Pesta, “Ellenör” care, conștient de nedreptățile făcute românilor, îi muștră pe maghiari.

Cu toate acestea, viitorul tofălenilor părea să fie întunecat. În pragul deceniului al nouălea mai încearcă o redeschidere a procesului. Asupra deciziei nu se mai revine. Tofălenii vor lua rînd pe rînd drumul pribegiei. Reconstituim așa-zisele lor ”rămășițe” din memoriul întocmit după 50 de ani de la expropriere, înaintat Consiliului Dirigent al Transilvaniei, acum unită cu Țara. Încrezători și plini de speranțe, spuneau, ei: ”ne-am trezit din somnul cel de moarte... ridicăm capul și cu dreptate și însuflețiți căutăm drepturile părinților noștri și mai vîrtos acum, dreptul nostru după

părinții, moșii și strămoșii noștri”. Glasurile lor veneau din noile vetre unde s-au stabilit. Cei mai mulți erau în Sângeorgiu de Mureș, o altă parte stabilindu-se la Târgu-Mureș, Chinari, Reghin, Sântana, Curteni, Veța, Ogari (Poenița), unul fiind plecat în vechiul regat. Peste 60 de urmași ai tofălenilor își recereau drepturile. Numele lor Moldovan, Vețan, Nistor, Crăciun, Tătaru, Radu, Bănățan se constituie într-o galerie onomastică românească a unei localități dispărute. La poalele Dealului Mare s-a făcut întunerice pentru totdeauna. Iar dacă astăzi acestor nume li se asociază Tofăleanu ori Tofoleanu să avem convingerea că ei sunt descendenți ai Tofălăului, localitate care a avut un dramatic destin, în acel fatal an 1869.

**-A apărut în revista „Graiuri mureșene”
nr. 3, 4 și 5. An I, 1995 Târgu-Mureș-**

Bibliografie:

- 1. Gazeta Transilvaniei, an XXXII, nr. 78, 80, 81, 83, 85, 87, 89, 91, 92, 96 din 1869.**
- 2. Gazeta Transilvaniei, an XXXIII, nr. 13 din 1870.**
- 3. Istoria Transilvaniei, ed. a II-a, București 1963, vol. II p.146.**
- 4. A Hon, nr. 279, Budapesta, 3 dec. 1869.**
- 5. Studii și materiale, Vol. III-IV, Muzeul județean Mureș. Târgu-Mureș 1972. Elena Oprîș -,„Ecoul procesului tofălenilor- Gazeta Transilvaniei”.**

URMAȘII TOFĂLENILOR

**alungați în anul 1869, luna octombrie, din satul natal,
de baronul Apor Karoly, menționați în memoriul către
Consiliul Dirigent al Transilvaniei, resortul Agriculturii
și Domeniilor din data de 14 martie 1923**

(Dir. jud. a Arhivelor Naționale Mureș, Târgu
Mureș, Colecția de manuscrise a Filialei, nr. 180)

1. Urmașii lui Ioan Velțan.
2. Urmașii lui Toader Szabo, Petru Szabo, Pavel Szabo, Rebi Szabo măritată cu Nicolae Opriș, econom în Sângeorgiu de Mureș, Teodor Szabo senior, Teodor Szabo juniorul lui George în comuna Chinari.
3. Urmașii lui Toader Boer, dinspre mama sa: Toader Moldovan, Simion Moldovan, Maria Moldovan, Ioan Moldovan, George Moldovan lui Petru junior în comuna Sângeorgiu de Mureș.
4. Urmașii lui Iosif Simion și Simona Flora: George Simion în Târgu Mureș, str. Șerban Vodă nr. 9, văduva lui Mihai Simion, Anica Laszlo și copiii dânzei, Ioan și Alexandru, locuitor în Târgu Mureș, str. Săbadului, nr. 566 și Ioan Bența.
5. Urmașii lui Ioan Moldovan: Petru Moldovan și urmașii lui Fira Moldovan: Anica Laszlo măritată după Lazar Farago din Sângeorgiu de Mureș.
6. Urmașii lui Ilie Nistor, birjar în Târgu Mureș: Alexandru Nistor în comuna Chinari, Alexandru Nistor în Cugir, George Nistor în Cluj, Petru Nistor în Cugir.
7. Urmașii lui Simion Crăciun: Petru Simion, Maria Simion, dinspre mamă, Maria Pop măritată după Nicolae Laszlo în Sângeorgiu de Mureș, Nicolae Simion în Târgu Mureș la aparatul de apă Turbina și Petru Crăciun în Regatul Vechi.
8. Urmașii lui Iuon Simion și Ilie: dinspre mamă: Petru Cocieș, Teodor Cocieș, Alexandru Cocieș Doler din Sângeorgiu de Mureș, Maria Simion văduvă din Sântana de Mureș; Fironica Cocieș, măritată cu Ioan Chelbezan; despre mama Petru Oros în Sângeorgiu de Mureș -după urmașii Ilie/Maria Simion din Andrășfalău (Sântandrei) și Anica Simion din Cluj.
9. Urmașii lui Dumitru, Petru și Nicolae: Nicolae Moldovan lui Petru din Chinari.
10. Urmașii lui Tătar: Petru Tătar din Chebeleu (Sânișor).
11. Urmașii lui George Stupui Moldovan: Maria Stupui Moldovan măritată după Pop N. -preoteasă în Socol, Tinca Moldovan măritată după

Dumitru Incze în Reghinul Săsesc și Maria Moldovan, Simion Moldovan, George Moldovan, Ioan Moldovan din Sângeorgiu de Mureș.

12. Urmașii văduvei lui Vasile Dumitru: Carol Moldovan, Nicolae Moldovan, Teodor Moldovan și Ioan Moldovan din Sângeorgiu de Mureș.

13. Urmașii lui Ioan Tătar: Teodor Tătar, Ioan Tătar, Lazăr Tătar, Maria Tătar Zlotu și Teodor Tătar junior din Sângeorgiu de Mureș, Anica Tătar măritată după Dumitru Ghenez din comuna Sântana de Mureș, Ioan Tătar din comuna Ernei și George Tătar din Curteni.

14. Urmașii lui Nistor Nicușor: Marinica Ignat din Budapesta, sub tutelarul său Ion Ignat din comuna Ernei.

15. Urmașii lui Cilica Moldovan văduvă: George Moldovan Roșu, Anica Moldovan măritată Ilie Ghirbe, Crăciun Moldovan lui Iuon în Sângeorgiu de Mureș, Petru Moldovan a Floricii din Ernei.

16. Urmașii lui Irimie Moldovan: Vila Moldovan în Sângeorgiu de Mureș, George Moldovan lui Iuon și Petru Moldovan a Floricii din Ernei.

17. Urmașii lui George Crăciun și ginerele lui Mihai Moldovan: George Crăciun viñțeler în Sântana de Mureș și fratele lui.

18. Urmașii lui Toader Sara Moldovan și Ileana lui Pișta în Sângeorgiu de Mureș.

19. Urmașii lui George Moldovan lui Toader Iuon Moldovan, Maria și Raveca în Veța.

20. Urmașii lui Vasile Pop: Anica Pop, văduva lui Iuon Matei din Ernei, Petru Pop pantofar din Bistrița, Alexandru Pop la calea ferată și urmașii lui Toader Pop la Iornofaia (Iermuțeni).

21. Urmașii lui Petru Nistor: Nistor Toader, Petru Nistor din Ernei, Fira Nistor măritată după Nicolae Suciuc și Carolina Nistor, Opreș Marișca, Nicolae Moldovan, George Moldovan, Maria Pop măritată după Nicolae Laszlo din Sângeorgiu de Mureș.

22. Urmașii lui Simion Simion: Petru Simion, Petru Tătar, Iulișca Tătar și Ștefan Tătar din Sângeorgiu de Mureș.

23. Urmașii văduvei lui Mihai Cismaș măritată după Vasile Cismaș, copii în Agard (Poenița) este o copilă.

24. Urmașii lui Seana Radui: Maria Radui în Chinari, Sofia Radui măritată după Nicolae Simion în Târgu-Mureș și dinspre ruda mamei George Dandaro, Vasile Mate și George Mate ramura Todor Mate.

25. Urmașii lui Toader Bantan: Ilie Moldovan în Sângeorgiu de Mureș și nepoții Alexandru Erkedî și Lazăr Nicolae și Maria în Chinari.

Monumentul de la Tofalău

“În anul 1909 s-a ridicat acest monument posterității
că aici să repauzează în Domnul osămintele
repausaților tofăleni până la anul 1909”

(Text de pe monument, 1999)

CARNET DE LEGITIMARE

semnătura titularului cu mână proprie

Orice fraudă, ștersătură sau imitație a imprimatelor federale, va atrage suspendarea pe cel puțin un an a vinovaților, precum și anularea legitimităților (Art. 17, Reg. Legitimare).

No. imp. 10298 37.322. «Eminescu» S. A.

F. R. F. A.
Federația Română
de Fotbal Asociație

No. matricol 70296

Oprea Gheorghe
D-l. domiciliat în Sângeorgiu de Mureș
Str. _____ No. _____
de profesie electrician de naționalitate română, născut în Sângeorgiu de Mureș, în anul 912 luna februarie ziua 12, are dreptul de a reprezenta gruparea CSA. Romanul, Sângeorgiu de Mureș în meciurile publice începând dela 4 aprilie 1932 și în meciurile de campionat începând dela 4 aprilie 1932

București, 12 aprilie 1932
Secretar general, _____

La data de 4 aprilie 1932 asociația sportivă din Sângeorgiu de Mureș purta numele “Constantin Romanu-Vivu”.

Asociația sportivă îl avea președinte pe învățătorul Victor Bucșa -directorul Școlii elementare, administrator pe Ioan Mureșan, casier pe Gheorghe Oprea, membri în consiliul de conducere pe Nicolae Șerban și Ioan Dăndărău.

Echipa de fotbal a comunei a fost afiliată la Federația Română de Fotbal și era formată din următorii jucători: Blaga Ștefan, Csutak Ferenc, Gheorghe Oprea, Kelemen Albert, Szabo Peti, Bacalu Gheorghe, Farago Ferenc, Petru Pop, Mathe Andras, Ioan Dăndărău, Petru Man, Lorinc Gheorghe, Cismaș Ilieș, Kiss Peti, Czako Ferenc, frații Rus (Ravai) etc.

Participanții la Adunarea Generală din data de
18.12.1938 din localul Școlii Generale
Sângeorgiu de Mureș, pentru alegerea
Sfatului Căminului Cultural, a cenzorilor,
aprobarea Programului de muncă și a bugetului

Ioan Metea	David Vasile	Muica Nicolae
Vasile Varo	Mera Ileana	Murăraș Alexandru
Tătar Alexandru	Dorgoș Elisabeta	Bordaș Alexandru
Cociș Toader	Tătar Mărioara	Rațiu Crăciun
Dorgoș Ilie	Pop Carolina	Muica Gheorghe
Iacob Alexandru	Muntean Gizela	Petruțan Petru
Opriș Petru	Șimon Aurelia	Șimon Ana
Tătar Lazăr	Micu Ana	Laslo Carolina
Ioan Buja	Mera Ana	Dăndărău Maria
Muica Petru	Nădășan Octavian	Rațiu Ana
Dăndărău Lazăr	Sângeorzean Alexandru	Coaco Ana
Tătaru Alexandru	Pereni Ioan	Opriș Maria
Opriș Gheorghe	Bucșa Victor	Chertes Petru
Bordaș Neculaie	Gheorghe Opriș	Moldovan Maria
Cociș Emil	Mureșan Ioan	Moldovan Ana
Oros Ioan	Komuveș Alexandru	Opriș Carolina
Nădășan Iosif	Ruja Alexandru	Lăcătuș Maria
Olar Ioan	Micu Vasile	Aurora Tabarcea
Cociș Alexandru	Ciocuța Gheorghe	Ioan Tabarcea
Opriș Ioan		

Sfatul Căminului Cultural: Tătar Lazăr, Zidăruș Alexandru, Buja Ioan, Tabarcea Ioan, Buçsa Victor, Opriș Gheorghe, Ruja Alexandru, Cociș Toader, Dorgoș Ilie, Opriș Petru, Alexandru Ioan, Varo Vasile, Tătar Alexandru, Iacob Alexandru, Mureșan Ioan.

Comisia de cenzori: Pereni Ioan, Micu Vasile, Ioan Metea.

Cofizajlile lunare.

1950.			
Ian.	Febr.	Mart.	Apr.
Mai.	Iun.	Iul.	Aug.
Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1951.			
Ian.	Febr.	Mart.	Apr.
Mai.	Iun.	Iul.	Aug.
Sept.	Oct.	Nov.	Dec.

FUNDAȚIA
„REGELE MIHAI I.”
CĂMINUL CULTURAL „CONSTANTIN ROMANU”
 Sângeorgiul de Mureș

Carte de Membru

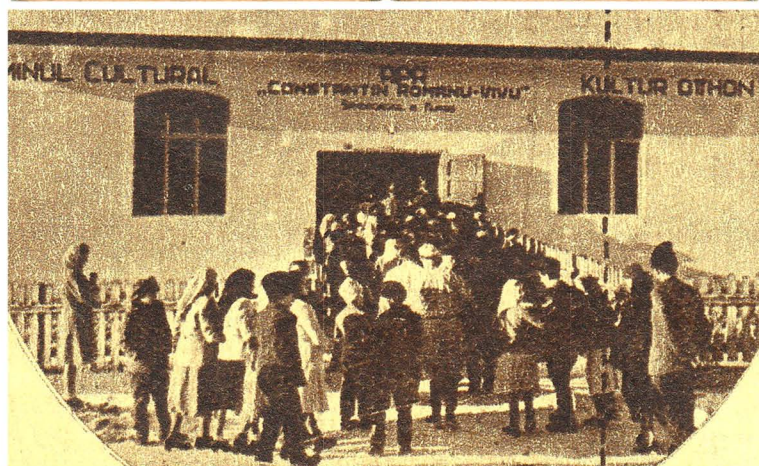
Nr. 1

Numele Tabarcea Ioan

Profesiunea învățător

Sâng. de Mureș, la 12 Dec. 1945.

 Președintele Ioan Tabarcea

Căminul cultural (1949)

REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA
JUDETUL MURES
CONSILIUL POPULAR AL COMUNEI SINGBORGIV DE MURES
Nr.1043/23.05.1988

Către,

Comitetul județean de cultură și educație
socialistă Mureș
Tîrgu-Mureș

Vă rugăm să ne avizați textul pentru placa monumentului revoluționarului Constantin Romanu-Vivu, martir al revoluției române de la 1848, prefectul legiunii a XIII-a a Mureșului de Sus care urmează să fie refăcut în comuna noastră și inaugurat în anul 1988 cu ocazia sărbătoririi a 140 de ani de la Revoluția din 1848.

Mentionăm că bustul a fost ~~realizat~~ realizat de sculptorul Ion Vlasiu. Lecul monumentului a fost aprobat și cuprins în Detaliul de sistematizare a centrului civic al comunei de către Comitetul executiv al Consiliului popular județean Mureș. Pentru verificarea textului ne-am adresat Filialei Mureș a arhivelor statului primind răspunsul nr.451/16.05.1988, o copie o anexăm prezentei adrese.

Textul propus și verificat este următorul:

Un precursor al unității naționale
profesor
CONSTANTIN ROMANU - VIVU
1821 - 1849
prefectul legiunii a XIII-a a Mureșului de Sus
membru al Comitetului Național Român,
martir al revoluției române din 1848.

PRESEDINTE

Oprig Ilarie George

SECRETAR

Puni Lazăr

PAROHIA ORTODOXĂ SÂNGEORGIU DE MUREȘ

PROGRAM

de dezvelire a plăcii comemorative

- * Slujba religioasă
 - * Slujirea parastasului
 - * *Dezvelirea și sfințirea plăcii comemorative*
protopop NICOLAE ȘINCAN
preot PETRU MIRON
 - * *Evocări:* deputat Lazăr Lădariu
profesor Traian Bosoancă
consilier Ilarie Opreș
 - * *Program cultural artistic:*
coordonator: prof. Tulia Miron, prof. Emilia Opreș
-
- 17 decembrie 1995

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ MUREȘ
Consiliul local Sângeorgiu de Mureș
Școala Generală "Constantin Romanu-Vivu"
Căminul Cultural Sângeorgiu de Mureș
Biblioteca Comunală

ORGANIZEAZĂ SIMPOZION

Închinat aniversării a 175 de ani de la nașterea
revoluționarului CONSTANTIN ROMANU-VIVU
12 decembrie 1996

PROGRAM

- Ora 11.00 Biblioteca Comunală Sângeorgiu de Mureș
Vernisajul expoziției de pictură "Cronică ilustrată sângeorzană"
Autor: Gheorghe Opriș
Cuvânt de deschidere: Aurica Bucur, bibliotecară
Alocuțiuni: Dimitrie Poptămaș, directorul Bibliotecii Județene
Traian Bosoancă, cercetător la Muzeul Județean
- Ora 11.30 Biblioteca Școlii Generale "Constantin Romanu-Vivu"
Alocuțiuni: Elena Bordaș, directoarea școlii generale
Mirela Ruța, bibliotecară
- Ora 12.00 Sala festivă a Școlii Generale "Constantin Romanu-Vivu"
Simpozion: Constantin Romanu-Vivu, prefectul Legiunii a XII-a
Cuvânt de deschidere: Vizi Jozsef, primarul comunei, Elena
Bordaș, directoarea școlii generale
Expuneri: Ioan Ranca, profesor-doctor în istorie
Traian Bosoancă, cercetător la Muzeul Județean
Ilie Opriș, directorul Căminului Cultural
Dimitrie Poptămaș, directorul Bibliotecii Județene
- Ora 13.00 Cabinetul de istorie a Școlii Generale
Prezintă: prof. Emilia Opriș

CONSILIUL LOCAL SÂNGEORGIU DE MUREȘ
PRIMĂRIA
ȘCOALA GENERALĂ "CONSTANTIN ROMANU-VIVU"
PAROHIA ORTODOXĂ
PAROHIA REFORMATĂ
PAROHIA ROMANO-CATOLICĂ
CĂMINUL CULTURAL
BIBLIOTECA COMUNALĂ
CORUL "SOLI DEO GLORIA"

ORGANIZEAZĂ SĂPTĂMÂNA CULTURALĂ SÂNGEORZANĂ

18 - 23 aprilie 1997
Sângeorgiu de Mureș

PROGRAM:

18.04. ora 17 la Biblioteca Comunală

»Cuvânt de deschidere a "Săptămânii culturale sângeorzene"

Vizi Jozsef - primarul comunei

»Expoziție personală de pictură TEODOR MORARU

Alocuțiuni: Aurica Bucur - bibliotecar

Ilarie Gh. Opriș - director Căminul Cultural

Tiberiu Șerban - consilier județean

»Recital de poezie: IRINA MOLDOVAN - învățătoare

19.04. ora 10 la Biserica Reformată

»Slujbă religioasă: Adorjáni László

»Concert: Corul Bisericii Reformate din Sângeorgiu de Mureș

dirijor: Szabó Hilda

Grupul vocal al Cercului de studiu al Bibliei

dirijor: Szabó Hilda

Recital de chitară: Szilágyi Barna

ora 11 în Sala festivă a Bisericii Reformate

- »Program literar-muzical: actrița Balazs Eva- Teatrul Național
- »Expoziție personală de pictură: GALL KATALIN
prezintă; Moldovan Iren și Hadnagy Gabriella
- »Recenzia cărții “Sângeorgiu de Mureș-însemnări monografice”,
autor Ilarie Opriș, prezintă: Moldovan Iren

19.04. ora 19 la Căminul Cultural

- »Sărbătorirea majoratului. Participă tinerii născuți în anul 1979.
Cuvântul de salut: Vizi Jozsef - primarul comunei
Alocuțiuni: Ilarie Opriș - director Cămin Cultural
Mariana Opriș - secretara primăriei
Coordonator: Simon Ferencz - viceprimar
- »Program cultural: formația “Mozaik”
Coordonator: Nagy Laszlo și Kovacs Zsolt

20.04. ora 9 la Biserica Romano-Catolică

- »Slujba religioasă: preot Baricz Lajos
- »Concert coral: Corul Școlii Generale “Constantin Romanu-Vivu”
dirijor: Hajdo Karoly
Corul Școlii din Jaszbereny - Ungaria
dirijor: Hernadi Andrasne

20.04. ora 12 la Biserica Ortodoxă

- »Slujbă religioasă: preot Petru Miron
- »Cuvânt de salut al Prefectului jud. Mureș - dr. Dorin Florea
- »Simpozion “Personalități ale Bisericii sângeorzene”
prezintă: Traian Bosoancă - cercetător, Muzeul de Istorie
Ilarie Opriș - director, Cămin Cultural
Alocuțiuni: Vasile Dobrescu - senator în Parlamentul României
Tiberiu Șerban - consilier județean

20.04. ora 17 la Căminul Cultural

- »Concert coral: Corul Școlii Generale “Constantin Romanu-Vivu”
dirijor: Hajdo Karoly
Corul Școlii din Jaszbereny - Ungaria
dirijor: Hernadi Andrasne
- »Jocuri populare românești, maghiare și țigănești
Participă: formațiile de copii ale Școlii Generale din Sângeorgiu de
Mureș și ale secției externe a Școlii de arte Târgu-Mureș.

22.04. ora 19 la Căminul Cultural

»Concert coral: Corul mixt SOLI DEO GLORIA

dirijor: Hajdo Karoly

»Cuvânt de salut: Vizi Jozsef - primarul comunei

Bartha Jeno - președintele corului

23.04. ora 17 în Sala festivă a Școlii Generale

»Concurs "Cine știe, câștigă" cu tema "CRONICĂ SÂNGEORZANĂ"

Concurenți: elevii claselor a V-a A și a VI-a A

coordonator: Elena Bordaș - directorul școlii

Emilia Opriș - profesor de istorie

invitați: Vizi Jozsef - primarul comunei

Ilarie Opriș - director, Căminul Cultural

COMITETUL DE ORGANIZARE:

VIZI JOZSEF - primarul comunei,

OPRIȘ ILARIE - consilier, directorul Căminului cultural,

SIMON FERENCZ - viceprimar,

OPRIȘ MARIANA - secretar al comunei,

BORDAȘ ELENA - directoarea Școlii Generale,

BARTHA JENO - consilier, președintele corului,

MATYAS JOZSEF - consilier, Comisia de cultură,

BARTHA ESZTER - consilier, Comisia de cultură,

MIRON PETRU - preot, Parohia ortodoxă,

ADORJANI LASZLO - preot, Parohia reformată,

BARICZ LAJOS - preot, Parohia romano-catolică,

BUCUR AURICA - bibliotecar, Biblioteca comunală,

OPRIȘ EMILIA - profesor, Școala generală,

MOLDOVAN IREN - profesor, Școala generală,

HAJDO KAROLY - dirijor, Corul SOLI DEO GLORIA,

TOTH LASZLO - consilier comunal,

BOCRETAȘ SUSANA - consilier, Comisia de Cultură

**PAROHIA ORTODOXĂ SÂNGEORGIU DE MUREȘ
SĂRBĂTOREȘTE 175 DE ANI
DE LA CONSTRUIREA ȘI SFINȚIREA BISERICII
ORTODOXE**

1822 - 1997

**5 OCTOMBRIE 1997, ora 10
BISERICA ORTODOXĂ
SÂNGEORGIU DE MUREȘ**

PROGRAM

Slujba religioasă: **PETRU MIRON**, preotul parohiei
SORIN BUGNER, preot

Cuvânt de salut: **Ec. TIBERIU ȘERBAN**, consilier județean

Evocări: »**Prof. univ. dr. GRIGORE PLOEȘTEANU**,
directorul Institutului e Cercetări Socio-Umane
“Gheorghe Șincai” al Academiei Române - Târgu-Mureș.

»**Prof. drd. TRAIAN BOSOANCĂ**, cercetător
științific la Muzeul de Istorie al județului Mureș

»**ILARIE GH. OPRIS**, consilier, directorul
Căminului Cultural.

VELIATUL VECHII BISERICI

*S-a zidit și sfințit la 22 august 1822, prin
Episcopul neunit din Ardeal, Vasile Moga nsc. în Sas-
Sebeș, fiind împărat al Austriei Francisc I, Protopop
Vasile Pantea, paroh Teodor Popovici.*

*Ctitori: Fărăgău Petru și George, Iacob, Simion,
Ilf, Mateiu, Rațiu Tudor și Muica*

Veșnica lor pomenire.

CONSILIUL LOCAL SÂNGEORGIU DE MUREȘ
PRIMĂRIA
ȘCOALA GENERALĂ "CONSTANTIN ROMANU-VIVU"
CĂMINUL CULTURAL
BIBLIOTECA COMUNALĂ

ORGANIZEAZĂ
SĂRBĂTORIREA A 665 DE ANI
DE ATESTARE DOCUMENTARĂ A LOCALITĂȚII
SÂNGEORGIU DE MUREȘ

1332-1997

27 noiembrie - 27 decembrie 1997
Sângeorgiu de Mureș

PROGRAM DE DESFĂȘURARE

27.XI.1997 în Sala Festivă a Școlii Generale

SESIUNI DE COMUNICĂRI

-665 de ani de la prima mențiune în documente a localității
Sângeorgiu de Mureș .

Prezintă: Valentin Nașca, clasa a VII-a

-Rolul bisericilor de-a lungul istoriei în localitatea Sângeorgiu de Mureș

Prezintă: Simion Pop, clasa a VII-a

-Momente din istoria școlilor din Sângeorgiu de Mureș

Prezintă: Corina Cucuiet, clasa a VII-a

-Contribuția sângeorzenilor în domeniul culturii și sportului mureșean

Prezintă: Raluca Boțan, Raluca Albu, clasa a VII-a

-50 de ani de activitate în cercetare în agricultura sângeorzană

Prezintă: Loredana Ghirbe, clasa a VII-a

Coordonatori: prof. Elena Bordaș, prof. Emilia Opriș.

28.XI.1997 în Sala Festivă a Școlii generale

-Serbare școlară "UN IMN ÎNCHINAT UNIRII"

Coordonator: prof. Tulia Miron, prof. Emilia Opriș

16.XII.1997 ora 17.00 la Biblioteca Comunală

-Vernisajul expoziției "Localitatea Sângeorgiu de Mureș în pictură"

Expun artiștii plastici: Tiberiu Șerban, Gheorghe Opriș,
Liviu Ștef, Teodor Moraru, Nicolae Tunaru, Ilarie Opriș.

Cuvântul de salut: Vizi Iosif - primarul comunei

Alocuțiuni: Tiberiu Șerban - consilier județean

Ilarie Opriș - directorul Căminului cultural

Aurica Bucur - bibliotecară

-Simpozion: "DIN ISTORIA MILENARĂ A LOCALITĂȚII
SÂNGEORGIU DE MUREȘ"

-Descoperiri arheologice în comuna Sângeorgiu de Mureș

Prezintă: prof. dr. Valeriu Lazăr, cercetător științific la Institutul
de Cercetări Socio-Umane "Gheorghe Șincai" al Academiei Române.

-Evenimente și personalități legate de istoria comunei Sângeorgiu de Mureș

Prezintă: prof. drd. Traian Bosoancă, cercetător științific
la Muzeul Județean de Istorie - Mureș

-50 de ani de la introducerea gazului metan și a curentului electric

Prezintă: Gheorghe Opriș - fost primar al comunei

17.XII.1997 ora 17.00 la Biblioteca Comunală

-Întâlnirea cititorilor sângeorzeni cu scriitorii mureșeni Eugeniu Nistor,
Iulian Bodea, Gheorghe Botezan, Vasile Ciia Dătășan, Ioan Suci Moșiș

Coordonator: Aurica Bucur, bibliotecară

17-24. XII.1997 la Școala Generală și în comună

-Obiceiuri de Crăciun "NOI UMBLĂM ȘI COLINDĂM"

Participă: grupurile de colindători ale elevilor Școlii generale

19.XII.1997 ora 17.00 la Căminul Cultural

PROGRAM CULTURAL - ARTISTIC

Cuvânt de salut: Vizi Iosif - primarul comunei

Ilarie Opriș - directorul Căminului cultural

Colinde, cântece de stea, plugușorul, sorcova...

Prezintă: grupul de colindători ai claselor I-IV ale Școlii generale

Îndrumători: prof. Hajdó Károly, înv. Susana Bocrețaș, Sanda Pruş

Cântece de Crăciun - Karácsonyi dalok

Prezintă: grupul coral al Școlii generale acompaniat de formația *Jubilate*

Îndrumători: prof. Hajdó Károly și Simon Kinga

Scenografia: prof. Baricz András și Barabas Etelka

Formația de teatru a Căminului cultural prezintă piesa de teatru "Nu te juca cu dracul" de Iacob Negruzzi

Interpretează: Mariana Opriș, Nagy László, Mircea Moldovan, Rodica Teodora Boariu, Savu Constantin, Dănuț Dan

Formația de teatru "MOZAIK" a Căminului cultural prezintă piesa de teatru "Vissza kérem az iskola pénzét" de Karinti Frigyes.

Interpretează: Nagy László, Csizmadia Robert, Palkó Zsolt, Nagy András, Fazekas Csaba, Kovács Barna

Organizator-regizor: Nagy László

Sărbători fericite și La Mulți Ani!

Kellemes ünnepek és Boldog Új Évet!

COMITETUL DE ORGANIZARE

VIZI IOSIF - primarul comunei

ILARIE OPRIȘ - consilier, directorul Căminului Cultural

SIMON FERENCZ - viceprimar

MARIANA OPRIȘ - secretar al primăriei

ELENA BORDAS - directorul școlii generale

HAJDÓ KÁROLY - director adjunct al școlii generale

MÁTYÁS JOZSEF - consilier, Comisia de cultură

BOCRETAȘ SUSANA - consilier, Comisia de cultură

BARTHA ESZTER - consilier, Comisia de cultură

EMILIA OPRIȘ - profesor, Școala generală

MOLDOVAN IRÉN MARIA - profesor, Școala generală

AURICA BUCUR - bibliotecar, Biblioteca comunală

TOTH LÁSZLÓ - consilier, Consiliul local

PETRU MOLDOVAN - consilier, Consiliul local

NAGY LÁSZLÓ - artist amator

MOLDOVAN IRINA - învățător Școala generală

MOLDOVAN MIRCEA - referent primărie

ȘCOALA GENERALĂ "CONSTANTIN ROMANU-
VIVU"

CĂMINUL CULTURAL
BIBLIOTECA COMUNALĂ
SÂNGEORGIU DE MUREȘ

Organizează acțiuni omagiale

**150 DE ANI
DE LA REVOLUȚIA
DIN 1848**

7 mai 1998

orele 12⁰⁰

Biblioteca școlii generale "Constantin Romanu-Vivu"

"Să nu-i uităm!"

-montaj de cântece și poezii despre eroii neamului românesc

-prezintă clasele a II-a, a III-a și a IV-a

Instructori: Susana Bocrețaș, Sanda Pruş, Dorica Pinteia,
Niculina Mesaroș.

9 mai 1998

orele 10⁰⁰ - 12⁰⁰

Vizită la muzeul de istorie din Târgu-Mureș

-clasele a V-a, a VI-a și a VII-a

conduse de prof.: Tulia Miron, Emilia Opreș, Elena Bordaș,
Ileana Șuteu, Elena Truța, Emilia Munteanu

11 mai 1998

ora 17⁰⁰

Biblioteca Comunală

"Cronică ilustrată"

-expoziție de pictură a pictorului sângeorzan Gh. Opreș

prezintă: dr. Liviu Ștef

ora 17³⁰

Expunere:

“Revoluția de la 1848 - contribuții mureșene”
prezintă: prof. dr. Traian Bosoancă și Ilarie Opriș

coordonatori: Emilia Opriș, Aurelia Bucur

ora 18⁰⁰

Căminul cultural “Serbare școlară”

coordonatori: Elena Bordaș, Tulia Miron,
Ovidiu Frent, Gabriela Frent

ora 19⁰⁰

Căminul cultural, discotecă pentru elevi

13 mai 1998

ora 12⁰⁰

Cabinetul de istorie al școlii generale “Constantin Romanu-Vivu”

Simpozion cu tema: “In memoriam”

*-participă cu lucrări elevii: Nicoleta Liți, Simion Pop, Ovidiu Nașca,
Alexandrina Muică, membri ai cercurilor de istorie și de limba română*

coordonatori: prof. Emilia Opriș, prof. Tulia Miron

15 mai 1998

Participare la activitățile omagiale din această dată, la statuia
lui Avram Iancu din Târgu-Mureș.

17 mai 1998

Excursie la Blaj - *organizatori: Vasile Moldovan,
Elena Truța, Ileana Șuteu și D. Nuțiu*

ORGANIZATORI

Nagy Csaba	-dir. Școala Generală “Constantin Romanu-Vivu”
Emilia Opriș	-director. adj. Școala Generală
Ilarie Opriș	-dir. Căminul Cultural
Aurica Bucur	-bibliotecară
Elena Bordaș	-profesor de istorie
Susana Bocrețaș	-consilier -Comisia de cultură

CONSILIUL LOCAL SÂNGEORGIU DE MUREȘ
PRIMĂRIA
ȘCOALA GENERALĂ "CONSTANTIN ROMANU-VIVU"
PAROHIA ORTODOXĂ
PAROHIA REFORMATĂ
PAROHIA ROMANO-CATOLICĂ
CĂMINUL CULTURAL
BIBLIOTECA COMUNALĂ
FUNDAȚIA CULTURALĂ "SOLI DEO GLORIA"
organizează

SĂPTĂMÂNA SÂNGEORZANĂ

17-25 aprilie 1999, Ediția a V-a
SÂNGEORGIU DE MUREȘ

PROGRAM DE DESFĂȘURARE

17.04.1999 ora 18.00 la Căminul cultural

- »Cuvânt de salut - VIZI-IOSIF - primarul comunei
- »Sărbătorirea majoratului tinerilor născuți în anul 1981
coordonator: Vizi Iosif, Simon Ferenc, Opriș Mariana
- »Program cultural-distractiv prezentat de Formația MOZAIK
coordonator: Nagy László

18.04.1999 Predică despre Sfântul Gheorghe în toate bisericile comunei

19.04.1999 ora 17.00 la Biblioteca comunală

- »Cuvânt de salut - DIMITRIE- POPTĂMAȘ - Director Biblioteca Județeană Mureș
- »Prezentarea bibliotecarilor care au activat în perioada 1949-1999
Prezintă: Ilarie Gh. Opriș
- »Biblioteca comunală Sângeorgiu de Mureș la vârsta de peste 50 de ani
Prezintă: Aurica Bucur
- »Biblioteca comunală, instituție culturală
Prezintă: Moldovan Iren
- »Biblioteca comunală-tradiții
Prezintă: Bordas Elena
- »Întâlnire cu scriitorii mureșeni VASILE-CONȚIU și V. SZASZ-ISTVAN
Prezintă: Mircea Art. Mihail, Moldovan Iren
- »Vernisarea expoziției de artă plastică a artiștilor plastici mureșeni
CORNELIA-JINGA și DAVID-SZILARD

Prezintă: Ștef Liviu, Moldovan Iren, Barczy Andras

- »Prezentarea revistelor școlii și Parohiei romano-catolice
Prezintă: Emilia Opriș, Moldovan Iren, Szabó Edith

20.04.1999 ora 16.00 la Școala gen. "Constantin Romanu-Vivu"

- »Întreceri sportive interclase la handbal și baschet
Participă cl. a V-a - a VIII-a
Îndrumători: Șuteu Florin, Scheibert Anton

ora 17.00

»Meci de handbal cu participarea jucătorilor care în anul 1985 au câștigat campionatul județean școlar și locul IV pe țară

Răspunde: Szántó Árpád, Simon Ferencz, Vizi Jozsef

ora 18.00

»Întâlnire cu un campion sângeorzan - ADRIAN-BUCUR - multiplu campion național la gimnastică și participant la turnee internaționale

Răspunde: Susana Bocrețaș, Aurica Bucur

»Vernisarea expoziției de desene "LUMINĂ-ȘI-CULOARE" a elevilor

Îndrumător: Barczy Andras

»Prezentarea creațiilor Cercul literar "MIHAI-EMINESCU" și a Cercului de istorie "UNITATE-CONTINUITATE"

Îndrumători: Emilia Opreș, Tulia Miron, Laura Baia

21.04.1999 ora 17.00 la Căminul cultural

»"Pe Mureș în jos și-n sus" - Program cultural (clasele a V-a - a VIII-a)

Îndrumători: Tulia Miron, Florina Lăteș

»"Pe valea Mureșului" - grup vocal-folcloric al claselor a III-a și a IV-a

Îndrumători: Elena Bordaș, Susana Bocrețaș, Niculina Mesaroș

»Dansuri populare românești de pe Mureș (clasele a III-a - a VII-a)

Instrucții: Dana și Ovidiu Frent

»Dansuri populare maghiare din Sărățeni și Valea Nirajului (clasele a II-a-IV-a)

Instructor: Sinkó Andras

»Școala pe vremea bunicilor - obicei folcloric (clasa a II-a)

Îndrumător: Pethő Gabriella

»În ritm de dans modern - prezintă clasa a VI-a

Instructor: Moldovan Irén

»Poemul "Locul meu natal", autor Hajdú Zoltan

Recită: Mester Szömér

22.04.1999 ora 19.00 la Căminul cultural

»Program cultural-artistic prezentat de Biserica reformată

»Cuvânt de salut prezentat de preotul Adorjányi László

»Program coral prezentat de Corul "Speranța" (Reménység)

Dirijor: Szilágyi Barna

»Baladă prezentată de Szabó Hilda

»Program de cântece prezentate de Corul de tineret al Bisericii reformate

Dirijor: Szabó Hilda

»Sceneta într-un act prezentată de formația de tineret a Bisericii reformate

Instructor: Szabó Hilda

»Grupul coral "Cantuale" prezintă cântece clasice

Dirijor: Nyilas Szabolcs

»Cântece populare prezentate de Corul "Jóreménység" (Speranță bună)

Dirijor: Szabó Hilda

»Dansuri populare prezentate de Formația de dansuri din Sângeorgiu de Mureș

Instructor: Szöllösi Zsigmond

»Dansuri populare maghiare prezentate de Formația de dansuri din Gomești

Coordonatori: Adorjányi László, Mátyás József, Bartha Eszter
23.04.1999 ora 10.00 la Biserica ortodoxă
 »Slujbă solemnă închinată sărbătorii Sfântului Gheorghe
 Coordonator: preot Petru Miron
ora 19.00 la Căminul cultural
 »Program cultural-artistic prezentat de Biserica romano-catolică
 »Cuvânt de salut prezentat de preotul Baricz Lajos
 »Program de cântece prezentate de formația corală "Jubilate"
 Dirijor: Simon Kinga
 »Scenete - Zilele sângeorzene
 Îndrumător: Simon Kinga
 »Piesă într-un act "Borura derű" interpretată de Imre și Judith Lackó
 »Formația "Jubilate" prezintă montajul muzical-literar "Legenda Sf. Gheorghe"
 Instructor: Szabó Edith
 Coordonatorii programului: preot Baricz Lajos și Simon Kinga
24.04.1999 ora 09. la Băile Sărate Sângeorgiu de Mureș
 »Deschiderea activității balneare a anului 1999
 Răspunde: Opreș Ilarie, Sandor Gyula, Székely Gabriela, Albert Susana
ora 10.00 la Școala generală "Constantin Romanu-Vivu"
 »Campionat interșcolar la handbal și baschet cu participarea școlilor nr. 6, 7, 13 și 18 din Târgu-Mureș și Școala generală Sângeorgiu de Mureș
 Îndrumători: Florin Șuteu, Scheibert Anton
ora 11.00 la Biserica Romano-Catolică
 »Hramul Bisericii "Sfântul Gheorghe" din Sângeorgiu de Mureș
 Răspunde: Baricz Lajos
ora 19.00 la Biserica Romano-Catolică
 »Hramul Bisericii "Sfântul Gheorghe" pentru tineri
 »Program "Credință și lumină"
 Răspunde: Baricz Lajos
ora 20.00 la Căminul cultural
 »Corul mixt ecumenic "Soli Deo Gloria" din Sângeorgiu de Mureș
 Dirijor: Hajdó Károly, Hajdó Mária
 »Formația "Muzica Veche" din Aiud
 Organizator: Csorba Rita
 »Bal cu invitații
 Organizatori: Vizi Iosif, Györfi Zoltán, Toth Ladislau
25.04.1999 Slujbă religioasă în toate bisericile închinare sărbătorii Sf. Gheorghe

COMITETUL DE ORGANIZARE: Vizi Iosif, Ilarie Opreș, Simon Ferencz, Opreș Mariana, Nagy Csaba, Opreș Emilia, Bocrețaș Susana, Moldovan Mircea, Toth Ladislau, Mátyás József, Bartha Eszter, Miron Petru, Baricz Lajos, Adorjányi László, Bartha Eugen, Bucur Aurica, Moldovan Irén Maria, Miron Tulia, Györfi Zoltán, Pop Eugenia, Oprea Dorin, Oltean Cristin, Varodi Petru, Becheru Mihai, Coco Gheorghe, Laslo Ștefan, Orban Blasiu, Markus Ștefan, Szabo Tiberiu, Magyarosi Antal, Szabo Ludovic.

Personalul Școlii Generale Constantin Romanu-Vivu
anul școlar 1999-2000

Director: Nagy Csaba	Profesori: Baia Laura
Director adjunct: Opriș Emilia	Barabás Etelka
Secretară: Andone Laura	Bárczi András
	Blaga Liana
Învățători: Balogh Andrea	Boariu Rodica
Bocrețaș Susana	Bordaș Elena
Dâmbean Natalia	Bucur Minodora
Gálfi Katalin	Csók Hajnalka
Jakab Ilona	Demeter Katalin
Jartó Tünde	Fekete-Nagy Aida
Jinga Cornelia	Jakab Károly
Kali Hajnal	Klócza Mária
Lörincz András	Kosma Albert
Mesaroș Niculina	Mátyás Irma
Moldovan Camelia	Mátyás József
Moldovan Irina	Miron Petru
Pavel Cristina	Miron Tulia
Pethő Gabriella	Moldovan Irina Maria
Pintea Dorica	Moldovan Vasile
Pitő Barna	Moldovan Ștefan
Pop Claudia	Molnar Elena
Prus Sanda	Molnár Éva
Rend Enikő	Munteanu Emilia
Séra Tünde	Muresan K. Emma
Simon Márta	Sándor Erzsébet
Someșan Carmen	Scheibert Anton
Șagău Elena	Stoica Lucia
	Szabó Edith
-administrator: Molnár Gyöngyi	Székely István
-bibliotecar: Ruța Mirela	Șuteu Florin
-laborant: Poptâmaș Monica	Toth Ladislau
	Truța Cristian
	Truța Elena

Preoți ai Bisericii Ortodoxe din Sângeorgiu de Mureș

1669 Popa Vasilie	oct. 1940 - iul. 1943 Alexandru Runcanu
1778 - 1782 Popa Spiridon	iul. 1943 - sept. Ștefan Stoicoviciu
1789 Șorban Flore	sept. 1943 - 1944 Carol Bărdășan
1794 - 1810 Mureșan Simion	1944 - iul. 1945 Aurel Sămărghițan
1812 - 1836 Teodor Popovici	Viorel Velcherean
1836 - 1874 Ioan Iacob	Alexandru Bucur
1875 - 1880 Vasile Matei	1945 - 1968 Dumitru Sângeorzan
1881 - 1895 Alexandru Runcanu	mart.1968-iul. 1968 Aurel Sămărghițan
1895 - 1901 Ștefan Russu	iul. 1968 - april. 1969 Ioan Anca
1901 - 1928 Nicolae Motora	1969 - 1972 Dumitru Marinescu
1928 - 1940 Ieronim Puia	1972 - 1989 Ioan Hoța
febr. 1940 - oct. 1940 Vincențiu Vescan	din mai 1989 Petru Miron

Consiliul Parohial Ortodox, ales la data
de 22 februarie 1998

Vlaicu Maxim, Cociș Ioan, Iacob Ioan, Dăndărău Lazăr, David Viorel, Moldovan Ioan, Raț Nicolae , Tătar Petru, Mureraș Gavril, Cibi Ioan, Oltean Gheorghe, Opriș Nicolae, Cotruș Ioan, Nico Alexandru

Comitetul Parohial Ortodox, ales la data
de 22 februarie 1998

Opriș Mariana, Opriș Carolina, Bordaș Irina, Mureraș Maria, Crucean Lenuța, Rus Veronica, Rusu Elisabeta, Dăndărău Carolina, Müler Maria, Bereș Viorica, Opriș Emilia, Ignat Dorina, Colcer Maria, Mare Ileana, Cibi Amalia, Girbe Safta, Muica Carolina, Miron Tulia, Nicușan Maria, Câmpean Viorica, Mărcuș Anuța, Bobletec Viorica

ÎN CINSTEA EROILOR ROMÂNI
CĂZUȚI PE CÂMPUL DE LUPTĂ ÎN

1914 - 1918

1. BUJA GHEORGHE	16. MOLDOVAN TEODOR
2. BUJA ARON	17. MOLDOVAN IOAN S.
3. BUJA PETRU	18. MUICĂ TEODOR D.
4. BÎNDEAN ALEXANDRU	19. MAN PETRU M.
5. CIOCUȚA GHEORGHE N.	20. MAN NICOLAE
6. DĂNDĂDRĂU IOAN	21. MAN IOAN
7. FILIP IOAN	22. NISTOR IOAN
8. NAOLAS PETRU	23. OPRIȘ GHEORGHE N.
9. IACOB IOAN	24. OROS ILIE
10. LASLO IOAN E.	25. PASTOR ILIE
11. LASLO ILIE	26. PETRUȚAN IOAN
12. LASLO PETRU	27. PASCU AVRAM
13. MATEI GHEORGHE P.	28. POP MIHAI
14. MATEI GHEORGHE V.	29. RUSU NICOLAE
15. MATEI TEODOR I.	30. ȘIMON MIHAI
	31. VAMOȘ PETRU

1941 - 1945

1. BUJA IOAN	7. MUNTEAN EUGEN
2. BUJA LAZĂR	8. MURĂRAȘ ALEXANDRU
3. COCIȘ EMIL	9. OPRIȘ GHEORGHE G.
4. DUMITRU AUREL	10. STOICA ȘTEFAN
5. LUCA ILIE	11. TĂTAR NICOLAE
6. LIȚ ILIE	12. VLAD GHEORGHE

PRESĂRAȚI PE-A LOR MORMINTE
ALE LAURILOR FOI
SPRE A FI MAI DULCE SOMNUL
FERICIȚILOR EROI

*Text de pe Monumentul Eroilor din cimitirul ortodox, sfințit
de preoții Dumitru Marinescu și Ioan Alexandru, cantor
Ioan Banea în anul 1971*

*COMITETUL DE INIȚIATIVĂ PENTRU REALIZAREA
MONUMENTULUI PREFECTULUI
CONSTANTIN ROMANU-VIVU,
CONSTITUIT LA DATA DE 9 IUNIE 1985:*

Tiberiu Șerban, președinte,
Ilarie Gh. Opriș, vicepreședinte,
Gheorghe Opriș jr., secretar,
Membri: Hoța Ioan,
Gheorghe Opriș,
Ioan Olteanu,
Vasile Bordaș,
Gheorghe David,
Liviu Varo,
Alexandru Muica,
Ioan Opriș,
Alexandru Ciocuța,
Gheorghe Ciocuța,
Lazăr Dăndărău,
Atila Munteanu,
Gheorghe Olteanu,
Emilia Opriș,
Elena Bordaș.

Fondurile necesare au fost realizate prin contribuția bănească a protopopiatelor Târgu-Mureș, Bistrița, Câmpeni-Alba, Luduș, Aiud și Sighișoara.

ÎNCHEIERE

Am cunoscut istoria locală din povestirile tatălui meu Gheorghe Opreș care, atunci când eram mic, în puținul timp pe care îl petreceam cu mine, îmi povestea întâmplări adevărate legate de Sângeorgiu și sângeorzeni. Unele povestiri erau legate de străbunicul meu, membru în Consiliul bisericii ortodoxe peste 40 de ani sau de bunicul Gheorghe Opreș, oameni foarte activi în obștea sângeorzeană, legați de activitatea bisericii ortodoxe în apropierea căreia s-au născut și trăit. Tatăl meu, născut în imperiul austro-ungar, a rămas orfan de tată în primul război mondial, a urmat școala și a lucrat în România Mare, a trăit și luptat în armata maghiară a lui Horthy; în perioada postbelică a fost vicepreședintele orașului Târgu-Mureș, șef al secției culturale a raionului Târgu-Mureș, director de cămin cultural, primar al comunei Sângeorgiu de Mureș, artist plastic etc. A lucrat mult timp cu primul primar român al orașului Târgu-Mureș, Emil Dandea. A participat de mic la evenimentele istorice ca primul război mondial, a asistat împreună cu mama lui la întâlnirile sângeorzenilor cu delegații la Marea Unire, a avut ca învățător pe preotul Nicolae Matora și pe Victor Bucșa pe care i-a pomenit mereu pentru dragostea lor față de această comună, transmisă copiilor timp de zeci de ani. A văzut mormântul neamenajat al revoluționarilor Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan de la marginea satului nostru. A participat împreună cu mama mea, Carolina la dezvelirea monumentului revoluționarilor pașoptiști Constantin Romanu-Vivu și Ștefan Moldovan în anul 1936 și a văzut în octombrie 1940 cum unii dintre consătenii noștri spărgeau monumentul care era o cruce creștină mare din beton și marmură

albă, care apoi a fost aruncată în aer de armata de ocupație.

Aceste evenimente povestite cu pasiune m-au impresionat în mod deosebit. Am început să citesc și să notez tot ce am găsit în decursul a aproape o jumătate de secol, întocmind o bibliografie despre Constantin Romanu-Vivu și sângeorzenii participanți la evenimentele Marii Uniri din 1919, precum și biografiile preoților ortodocși din comună.

Unele însemnări au apărut în cartea "Sângeorgiu de Mureș - însemnări monografice" editată în anul 1996. Organizând aniversările a 175 de ani de la nașterea revoluționarului Constantin Romanu-Vivu și 150 de ani de la Revoluția din 1848-1849 la Biserica ortodoxă, Biblioteca comunală și Școala generală, am adunat materialul documentar care, sistematizat și ilustrat de picturile tatălui meu Gheorghe Opriș, a constituit baza acestei cărți.

Mai mulți ani am lucrat în domeniul culturii, unde am cunoscut și colaborat cu personalități marcante ale culturii mureșene ca: dr. Valeriu Lazăr, dr. Grigore Ploșteanu, dr. Vasile Dobrescu, dr. Ioan Ranca, Dimitrie Poptămaș, Mircea Art. Mihail, drd. Traian Bosoancă, dr. Cornel Moraru, Lazăr Lădarius, drd. Eugeniu Nistor, Iulius Moldovan, Șerban Melinte, Suciș T. Vasile ș.a. care au răspuns cu plăcere invitației de a veni la Sângeorgiu de Mureș în Biserica ortodoxă, Căminul cultural, Școala generală, Biblioteca comunală pentru a se întâlni cu sângeorzenii și a le vorbi despre trecutul lor atât de bogat.

Prezența la aceste evenimente a ziariștilor de la presa locală, a dus la consemnarea în paginile ziarelor a evenimentelor contemporane dar și la menționarea faptelor istorice legate de existența multimilenară a acestei comunități.

Vreau să mulțumesc celor care au scris de nenumărate ori despre noi, sângeorzenii: Mariana Cristescu, Suciuc T. Vasile, Dimitrie Poptămaș, Traian Bosoancă, Ioan Ranca, Valeriu Lazăr, Tiberiu Șerban, Melinte Șerban, Elena Opriș, Radu Ciontea, Mihai Petică, Eugen Man, Cornel Podaru, drd. Eugeniu Nistor, Ioan Suciuc Moișa, Viorel Grama, Genoveva Popa, Lazăr Lădariu, Dorin Borda, Emilia Opriș, Ileana Sandu, Mircea Art. Mihail, Gheorghe Bărbulescu, Mihai Suciuc, Dorin Suciuc, Nicolae Băciuț, Marius Pașcan și mulți alții.

Mulțumesc în mod deosebit domnului protopop Gheorghe Șincan, parohiei ortodoxe, domnului preot paroh Petru Miron, doamnei profesoare Tulia Miron, Consiliului și Comitetului parohial care au făcut posibilă organizarea în biserica ortodoxă a unor activități deosebite, acțiuni care se regăsesc în cartea de față. Mulțumesc conducerii Școlii Generale "Constantin Romanu-Vivu", directorilor Elena Bordaș și Nagy Csaba, dir. adj. Emilia Opriș, bibliotecarilor Aurelia Bucur și Mirela Ruța precum și altor cetățeni din comună, fără sprijinul cărora nu ar fi fost posibilă organizarea manifestărilor menționate în această carte.

Marele istoric Nicolae Iorga spunea referindu-se la evenimentele istorice și la participanții la aceste evenimente, ca "Măcar să nu uităm". Am alcătuit această carte din dorința de a nu-i uita pe înaintașii noștri dar nici pe contemporani, care sunt și ei supuși judecății timpului.

Mulțumesc cititorului care ține în mână această carte, menționându-l pe marele nostru poet național Mihai Eminescu care scria "Fără cultul trecutului nu există iubire de țară".

18 august 1999

Ilarie Gh. Opriș

CUPRINS

Argument (Ioan Ranca)	5
Prefața (Traian Bosoancă)	9
Numirea prefectului Constantin Romanu-Vivu	12
Constantin Romanu-Vivu	13
Numirea viceprefectului Ștefan Moldovan	23
Proclamația prefectului Constantin Romanu-Vivu	27
Adresa nr. 451/1988, Arhivele statului-Mureș	32
Nicolae Mureșan, viceprefect	34
Bibliografie Constantin Romanu-Vivu	36
Protopop Elie Farago (Grigore Ploieșteanu)	42
Programul parastasului de pomenire la 150 de ani	48
Mesajul prefectului Dorin Florea	50
Semnul Crucii (Gheorghe Șincan)	52
Constantin Romanu-Vivu (Marius Bonteanu)	54
Constantin Romanu-Vivu (Ioan Ranca)	56
Salutul Comand. de jandarmi (Ștefan Vălcăuan)	58
Cuvânt de salut (Vizi Iosif)	60
Cuvânt de salut al parohiei (Petru Miron)	62
Cuvânt de salut al Consiliului local (Ilarie Opreș)	64
Inimi fierbinți, transilvane... (Lăzăr Lădariu)	66
Destinul tofălenilor (Dimitrie Poptâmaș)	68
Urmașii tofălenilor	76
Adunarea generală din 18.12.1938	80
Decizia Consiliului popular nr. 130/1985	82
Program dezvelire Placă comemorativă (1995)	83
Program simpozion aniversare a 175 de ani (1996)	84
Program Săptămâna culturală sângeorzană (1997)	85
Program Simpozion-biserica ortodoxă 175 ani (1997)	88
Program atestare 665 ani (1997)	89
Program "150 ani de la revoluția din 1848"	92
Program Săptămâna sângeorzeană (1999)	94
Personalul Școlii generale Constantin Romanu-Vivu (1999)	97
Preoți ai bisericii ortodoxe Sângeorgiu de Mureș	98
Consiliul și comitetul parohial ortodox (22.02.1998)	98
Eroi din cele două războaie mondiale	99
Comit. inițiativă ptr. monumentul Constantin Romanu-Vivu	100
Încheiere	101

Mulțumesc pentru colaborare, pentru sprijinul acordat în documentare și pentru sugestii, doamnelor Emilia Opriș și Letiția Popescu și domnilor Ioan Ranca, Traian Bosoancă, Dimitrie Poptămaș, Mircea Art. Mihail, Mircea Popescu.

Mulțumesc pentru sprijinul material acordat, fără de care nu ar fi fost posibilă apariția acestei cărți, societăților comerciale din comuna Sângeorgiu de Mureș și Târgu-Mureș, și reprezentanților acestora:

-S.C. APEVIN S.R.L., doamnei Maria Harja și domnului Ioan Harja

-S.C. ANVICO S.A. domnului Andrei Moscviciov

-S.C. TURNEF TRANSILVANIA S.R.L., doamnei Valerica Suciu și domnului Petru Suciu

-S.C. ILIADA IMPEX S.R.L., domnului Ilie Graur

-S.C. ITON ELECTRONIC S.R.L., domnilor Alexandru Itu, Ioan Itu și doamnei Teodora Itu

-S.C. VISTRANSEX S.R.L., domnului Vasile Ioan Silaghi și doamnei Maria Shilaghi

-S.C. TRANSILVANIA S.R.L. doamnei Elisabeta Toma și domnului Vasile Toma

